

Printed in Yugoslavia

RODNA GRUDA

JULIJ - AVGUST 1960

VSEBINA

Camillus Zarnik:

»Globoko smo ganjeni, da zopet stojimo na svobodni jugoslovanski zemlji«

Predstavniki SNPJ pri predsedniku
Ljudske skupščine LRS
Mihi Marinku

Večno živ bo spomin nanje, ki so padli za svobodo

Predsednik slovenske vlade na proslavi
150-letnice republike Argentine

Ina Slokan:

Bratje in sestre iz prekomorskih
dežel med nami

Vera Valenci:

Junija 1960 na Vršiču 1611 m visoko

Slavnostni banket SNPJ

Ina:

Piknik v Polhovem Gradcu

Jak:

Med rojaki v Belgiji in Holandiji

Le ena se tebi je želja spolnila...

Umrli je na obisku v domovini

Albin Šibret:

Smrtna nesreča rojaka v Holandiji

C.:

V Pomurju so odprli moderno
vinsko klet

T. B.:

Mlada industrija v Slovenskem
Primorju se lepo razvija

Zagorje je dobilo nov delavski dom

Ob prazniku rudarjev 3. juliju:
Rudarska (pesem)

Tomo Brejč:

Narodni običaji na Cerkljanskem
ob košnji

Lojze Krakar:

Semiška pesem

Oton Zupančič:

Girl of Bela krajina

Cd. A. K.:

Federacije društev SNPJ

Slovenski filmi v Kanadi

Ina Slokan:

Petje mi pomeni vse

Po domači deželi

Cd. A. K.:

Nove jugoslovanske priložnostne
znamke

Se.:

Jugoslovanski film »Deveti krog«

Kulturni zapiski

Čvetko Golar:

Pesem o kosu

Jože Smit:

Na naših tleh (pesem)

Kaj delajo naši na tujem

Rojaki nam pišejo

France Bevč:

Kresna noč (nadaljevanje)

Mladi rod:

A Tal of the Slovene rivers
Un conte des rivières slovenes
Eine Sage von den slowenischen
Flüssen

Kaj je vse skusil Ribničan Matevž

Slika na naslovni strani:

Predstavniki SNPJ ob prihodu
na zagrebškem letališču

(Foto: Kompas, Ljubljana)

MIŠKO KRANJEC:

Za svetlimi obzorji

I. knjiga »Nad hišo se več ne kadi«

1168 strani, vezano v platno 3100 din

Delo predstavlja mogočno epopejo naše narodnoosvobodilne borbe. Skupni naslov tetralogije »Za svetlimi obzorji« simbolično izraža cilj in perspektivo osvobodilnega boja; naslov knjige »Nad hišo se več ne kadi« nas opozarja na čas, ko so bili opustošeni številni slovenski domovi. Prvi knjigi bo konec letošnjega leta sledila še druga »Vse bele so potje, prihodnje leto pa tretja in četrta. Kljub enotni zasnovi bodo posamezne knjige oblikovane tako, da bo vsaka predstavljala zaključeno celoto.

Roman »NAD HIŠO SE VEČ NE KADI« zajema obdobje od poletja do konca leta 1943. Kot na monumentalni freski se pred bralcem zvrste vsi pomembni dogodki tedanjega časa: zagatno vzdušje pred italijansko kapitulacijo, zmagoslavni pohod partizanskih čet po Dolenjski in Notranjski ob italijanski predaji ter znamenite borbe za Grčarice in Turjak, nemška ofenziva, ki je tem borbam sledila in bitke za Grahovo, Velike Lašče in Kočevje.

Roman »NAD HIŠO SE VEČ NE KADI« ne bo pritegnil bralca zgolj zaradi mojstrsko upodobljene dokumentarne resničnosti, ampak predvsem zaradi prepričljive upodobitve človeških usod v tem vihnem času.

Knjigo naročite pri

DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE

Jugoslavija

LJUBLJANA, TITOVA 25

FIGOVEC - EXPRESS

Vsi, ki pridete na obisk v domovino, boste iskreno dobrodošli
tudi pri nasledniku STAREGA FIGOVCA

v gostišču

Figovec - express

Ljubljana, Ajdovščina

Nudimo vam express kavo,
odličan sladoled, slaščice vseh vrst
ter prvovrstne brezalkoholne in alkoholne pijače

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanaestkrat na leto. Poštnina plačana v gotovini. Odgovorni urednik Tomo Brejč. Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Čekovni račun pri Komunalni banki 600-704/5-155

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA REVIIJA SLOVENSKE
IZSELJENSKE MATICE V LJUBLJANI

JULIJ—AVGUST 1960

LETO VII.

Miha Maleš: Dalmatinka

Camillus Zarnik:

„Globoko smo ganjeni, da zopet stojimo na svobodni jugoslovanski zemlji“

V izredno čast mi je, da se vam kot predsednik clevelandske federacije Slovenske narodne podporne jednote v imenu naše skupine prisrčno zahvalim za tako lep in gostoljuben sprejem. Obenem vam izročam tople pozdrave drugih članov naše velike organizacije in vseh naprednih ameriških Slovencev, ki se tega izleta niso mogli udeležiti.

Neizmerno smo veseli, da po dolгих letih zopet dihamo domači zrak in občudujemo vaše prirodne lepote. Globoko smo ganjeni, da stojimo na svobodni jugoslovanski zemlji, ki je v zadnji vojni toliko pretrpela. Ta trenutek smo vsi nestrpnost pričakovali. Ta veliki izlet je za nas izreden dogodek, ki nam bo ostal v trajnem spominu. Ne morem dovolj globoko izraziti tega, kar čutim, ko zopet slišim mило domačo govorico, ko čutim toplino in ljubezen, s katero nas obdajate. Današnji sprejem in prijateljski odnosi z našimi izseljenci so dokaz, kako temeljito so se razmere spremenile, kajti pod bivšo Avstrijo in predvojno Jugoslavijo tega nismo bili navajeni. Takratna gospoda se ni brigala za izseljence. Smatrala nas je za potrebno zlo — ni se pa branila naših dolarjev. Ta gospoda je gledala na preproste delavce in nekdanje bajtarje le zviška in s prezirom.

Toda vsaka stvar ima svoje meje in tako so tudi jugoslovanski narodi dočakali svoje vstajenje, s katerim je ljudstvo dobilo svoje pravice. Prekaljeni v ognju ste šli po strašni vojni na delo in začeli obnavljati porušeno domovino. V razmehoma kratkem času ste dosegli velike uspehe. Iz

zaostale kmečke države ustvarjate moderno industrijo, ki ima vse pogoje za izboljšanje življenjske ravni vašega ljudstva. In kar je glavno: danes imate kruh, ki ga mi nismo imeli. Zato smo morali oditi po svetu, kjer smo v tujini pustili svojo mladost in zdravje. Le manjšemu delu naših ljudi se je posrečilo priti do brezskrbnega življenja.

Ogromna večina članov SNPJ z zanimanjem zasleduje vaš napredek in prizadevanje za boljše življenje. Vaš uspeh je tudi naš, kajti med zadnjo vojno smo se zavedali velike važnosti partizanske borbe proti okupatorju in domačim izdajalcem. Prepričani smo bili, da bi z okupatorjevo zmago slovenski narod izginil s površja zemlje. Zato smo vam po naših naprednih organizacijah pomagali gmotno in moralno. Upamo, da bodo prijateljski odnosi med vami in ameriški Slovenci tudi v bodoče tako iskreni.

V naši skupini so tudi v Ameriki rojeni Slovenci in Slovenke, med temi tudi predsednik SNPJ Joseph Culkar. Prišli so z iskreno željo, da obišejo domove svojih staršev, da si ogledajo vaše naravne lepote in gospodarski napredek in da se spoznajo z vašim načinom življenja. V upanju, da bo ta obisk napravil na vse ugoden vtis, vam še enkrat kličem: hvala in pozdravljeni!

(Govor predsednika clevelandske federacije SNPJ Camilla Zarnika ob prihodu velike skupine članov SNPJ na obisk v domovino)

Predstavniki SNPJ pri predsedniku Ljudske skupščine LRS

Predsednik Ljudske skupščine LRS (tov. Miha Marinko je 16. junija ob 10. uri sprejel predstavnike Slov. narodne podporne jednote iz ZDA, ki so bili na obisku v Sloveniji. Sprejemu so prisostvovali: glavni predsednik SNPJ Joseph Culkar s soprogo, drugi podpredsednik izvršnega odbora SNPJ Carl Samanich s soprogo, član izvršnega odbora SNPJ in predsednik clevelandske federacije društev SNPJ, organizator izleta SNPJ v domovino Camillus Zarnik s sinom, članica izvršnega odbora SNPJ in tajnica clevelandske federacije društev SNPJ ter glavna tajnica Progressivnih Slovenk Amerike Josephine Tratnikova, predsednik SANS, dolgoletni sodelavec »Prosve-te« Frank Česen s soprogo, bivši urednik »Prosve-te« Anton Garden, bivši dolgoletni predsednik clevelandskega pevskega zbora »Zarje« Leo Poljšak s soprogo Viki, ugledno društveno delavko, ter znana društvena delavka in blagajničarka društva Progressivnih Slovenk Amerike Ivanka Šifrerjeva.

Poleg gostov so bili na sprejemu navzoči: podpredsednica glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Vida Tomšičeva, sekretar Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije France Kimovec-Ziga, predstavniki Slovenske izseljenske matice: podpredsednica Zima Vrščajeva, član izvršnega odbora SIM

in odgovorni urednik »Rodne grude« Tomo Brejc in tajnik Albert Švagelj.

V dveurnem razgovoru s predsednikom so se predstavniki ameriških rojakov zanimali za vrsto vprašanj iz našega gospodarskega, političnega in družbenega življenja ter podali mnoge koristne predloge za še tesnejše zблиžanje naših ameriških rojakov s starim krajem.

Zlasti so rojaki naglasili nujnost, da bi se čimprej začelo s sistematičnim zbiranjem arhivskega gradiva za zgodovino slovenskega izseljstva v ZDA. Generacije naših izseljencev v ZDA izumirajo, zgodovinsko gradivo pa se izgublja in propada. Slovenska izseljenska društva v Ameriki bi bila sama pripravljena aktivno sodelovati pri zbiranju zgodovinskega gradiva.

Na vsa gornja in še nekatera druga vprašanja je predsednik Marinko obširno odgovoril. V razpravi je sodelovala tudi tov. Vida Tomšičeva in še nekateri drugi tovariši. Gostje so bili s pojasnili zadovoljni. Naglasili so, da jim je najbolj všeč ogromen napredek, ki ga je v zadnjih letih dosegla naša država pri izgradnji industrije, cestnega omrežja in socialnih institucij, ki je viden na vsakem koraku.

Po razgovoru so si rojaki ogledali prostore naše nove ljudske skupščine.

Iz poslanice maršala Tita ob deseti obletnici delavskega samoupravljanja

»... Dosedanji razvoj je v celoti potrdil tisto, kar smo vedno poudarjali, da prehod na delavsko in družbeno upravljanje ni noben organizacijsko-tehnični ukrep in tudi ne propagandno geslo, marveč, da je to globoko revolucionaren proces, v katerem delavec postopoma nehuje biti mezdni delavec in postaja zavesten in svoboden proizvajalec in upravljalet proizvajalnih sredstev...«

**Večno bo živ spomin nanje,
ki so padli za svobodo**

Za Dan borca 4. julija so že na predvečer po vsej Sloveniji zagoreli kresovi. Naslednji dan pa so bile številne spominske proslave. Nove spominske plošče so odkrili na več krajih tudi v novo-meškem okraju.

Najpečji prireditvi v Sloveniji sta bili v Lokvah na Primorskem in na Rogli na Štajerskem. Odkritja spomenika padlim borcem na Rogli se je udeležilo nad deset tisoč ljudi, med njimi tudi predsednik Ljudske skupščine Slovenije Miha Marinko. Tudi partizanskega slavlja na Lokvah se je udeležilo nad deset tisoč nekdanjih borcev in aktivistov s Primorske, saj so se v Lokvah skozi vsa leta zadrževale razne partizanske enote in štabi, med drugim tudi štab slavnega primorskega IX. korpusa

Najpečja letošnja proslava ob Dnevu borca v Jugoslaviji pa je bila v Sremski Mitrovici, kjer je govoril predsednik Zveze borcev Jugoslavije Aleksander Ranković. Več kot sto tisoč prebivalcev iz Srema in okolice se je udeležilo velikega zborovanja ter prisostvovalo odkritju spomenika na pokopališču, kjer počiva 7950 rodoljubov, ki jih je okupator v enem samem dnevu po zverinskem mučenju sežgal, postrelil in deloma žive zakopal.

Tudi 22. julija na devetnajsto obletnico vstaje slovenskega ljudstva so bile povsod spominske proslave. V Ljubljani pa so ta dan odkrili spomenik velikemu slovenskemu revolucionarju in državniku Borisu Kidriču.

PRESEDNIK SLOVENSKE VLADE NA PROSLAVI 150. OBLETNICE NEODVISNOSTI REPUBLIKE ARGENTINE

Svečanosti ob proslavi 150-letnice neodvisnosti republike Argentine se je kot šef jugoslovanske delegacije udeležil predsednik vlade Ljudske republike Slovenije tov. Boris Kraigher.

Ob tej priložnosti se je seznanil in razgovarjal tudi s predstavniki naših izseljencev v Argentini, ki so ga pozdravili na letališču v Ezeiza skupno s člani našega poslaništva in jugoslovanskim poslanikom v Argentini dr. Salkom Fejićem. Prisostvoval je tudi svečani akademiji v Teatru el nacional v Buenos Airesu, ki so jo v počastitev 150-letnice neodvisnosti republike Argentine organizirala društva jugoslovanskih izseljencev. Na akademiji so sodelovali: zbor »Ljudskega odra«, »Zarje« in Slovenskega podpornega društva iz Ville Devoto, več glasbenih in vokalnih skupin ter solisti Nelly Rubens, Angel Hrovatin, Anton Soler in Jose Sviličić. Svečani govor je imel Srečko Ferfolja, odbornik Slovenskega podpornega društva.

Stane Kumar:
Prvačina

*Pionir izroča šopek glavni tajnici Progresivnih Slovk
 Amerike Josephini Tratnikovi ob prihodu v Sežano
 Prihod skupine članov SNPJ na zagrebškem letališču
 Tajnik Slovenske izseljenske matice Albert Švagelj
 pozdravlja predsednika SNPJ Josepha Culkarja in soprogo
 Predsednik KSKJ Joseph Germ s soprogo,
 vodja izletnikov KSKJ
 Podpredsednik matice Jože Plevnik, rojak Anton Garden
 iz Mattamana in tajnik matice*

Bratje in sestre

iz prekomorskih dežel

M E D N A M I

Od maja pa vse do začetka julija so nam jih prinašale ladje in letala. Tri velike organizacije ameriških Slovencev so letos organizirale skupne izlete v stari kraj. V svoji sredi smo pozdravili člane društev Slovenske narodne podporne jednote, s svojimi predstavniki, Slovenske ženske zveze in Kranjske slovenske katoliške jednote. Da, kakor mogočen slap je letos na rodna tla pljusnila tista naša slovenska kri, ki je pred mnogimi leti po sili takratnih razmer leto za leto kakor iz odprte rane odtekala na tuje. Z veseljem smo spoznali, da čas naših ljudi ni mnogo spremenil. Srca so še prav tako topla, stisk roke domač in domača slovenska beseda, čeprav morda tu pa tam malo po tuje zategnjena. Najbolj pa smo bili veseli slovenske besede iz ust mlajšega rodu — naše druge in tretje generacije, rojene in vzgojene na tujem, ki je med letošnjimi obiskovalci res lepo zastopana.

V stiskih rok je bila naša zahvala za razumevanje in pomoč med in po drugi svetovni vojni in želja, da bi z odprtimi očmi gledali in doživljali naš današnji razvoj. Posebej objavljamo govor predsednika clevelandske federacije društev SNPJ Camilla Zarnika ob prihodu te velike skupine, v kateri so bili izmed štirih tudi trije najboljši tekmovalci v kampanji SNPJ za nove člane, ki jo je organizirala ob svoji 55-letnici. Njih nagrada: brezplačno potovanje v domovino.

Prvi letošnji

izlet »po lepi, svobodni domovini«

Prišli so in se nato razkropili k svojim dragim v domače kraje na Primorsko, Dolenjsko, Belo krajino, Štajersko, Prekmurje. Čez nekaj dni pa se je zbrala spet velika skupina v Ljubljani. To so bili udeleženci izleta, ki ga je organizirala Slovenska izseljenska matica s potovalnim uradom »Kompas« pod naslovom: Po naši lepi, svobodni domovini.

Trije polni avtobusi so nas odpeljali iz Ljubljane skozi Notranjsko proti Postojni. Vrhnika,

rojstni kraj Ivana Cankarja. Ob cesti je njegov spomenik. Peljemo se mimo in se spomnimo. Za ta spomenik so prispevali tudi ameriški rojaki. Odkrit je bil prav ob obisku prvega velikega izleta članov SNPJ v Slovenijo. Izletnike so vodili Frank Aleš, John Olip in Jakob Zupančič in rojaki so bili navzoči tudi ob odkritju.

»Kako vse drugačna je danes Vrhnika,« pripomni izletnik in ujame v kamero motiv današnje Vrhnike. Pomenek steče, postaja živahnejši. Vedno bolj se spoznavamo med seboj. Oglasi se pesem.

V Postojni nas je vse prevzela

edinstvena lepota Postojnske jame

Pri obedu v jamski restavraciji je izletnike pozdravil v imenu podružnice Slovenske izseljenske matice iz Postojne njen predsednik Leo Vilhar, sam nekdanji izseljenec. Oktet iz Postojne pa je zapel več pesmi. Še in še bi poslušali lepe domače pesmi, toda pred nami je še dolga, dolga pot.

V avtobusih se že čisto poznamo. Pripovedujemo si šale, obujamo vesele in žalostne spomine. Oh, koliko jih je. Koliko življenjskih zgodb nosijo ti trije »Kompasovi« avtobusi. Pa se spet oglasi pesem. Prvi sledi druga, tretja. Če se komu pri besedilu malo zatakne, pa drugi pomagamo in izpeljemo.

Sorodniki in prijatelji so v Ljubljani pričakali ameriške izletnike, ki so se z avtobusi pripeljali z zagrebškega letališča

Z našim slovenskim morjem smo se srečali

v Portorožu, lepem obmorskem letovišču. Pionirji v narodnih nošah pripenjajo izletnikom slovenske šopke in delijo lepe spominske albume. Še posebej dobi šopek rdečih nageljnov soproga predsednika SNPJ Culkarjeva.

Moški pevski zbor iz Pirana nam je prišel v pozdrav zapet slovenske pesmi. Tako ubrano pojo, da se oči orose posebno primorskim rojakom, ki jih je precej med nami. Pevci so delavci domačini, fantje slovenskega rodu, katerega korenine so sekali in žgali, pa jih niso mogli uničiti. In še prijetno naključje: naš izletnik Leo Poljšak, znani kulturni delavec iz Clevelanda, je med pevci našel dva svojega sorodnika.

Starodavni Koper dobiva v svobodni Jugoslaviji novo podobo

Gradi novo veliko pristanišče, kjer bodo pristajale čezooceanke. Saj zdaj zopet po dolgih desetletjih plovejo naše ladje po svobodnem slovenskem morju. Da, naše ladje plovejo danes po vseh oceanih in to ladje, izdelane v domačih ladjedelnicah. Naša mlada trgovska mornarica je v treh letih narasla na 700.000 brt. Kjer so bile nekoč zloglasne koprške ječe, je danes šola in visoke stanovanjske hiše. Iz Semedele, koprškega predmestja, nas pozdravlja vrsta prijaznih, velikih stanovanjskih hiš. To so stanovanja delavcev nove tovarne motornih koles »Tomos«.

»Včasih za delavce pri nas ni bilo niti barak,« pripominja rojak, ki je dolga desetletja garal v tujih fabrikah, »danes se je res tu veliko spremenilo.«

Motorna kolesa na tekočem traku

izdeluje nova tovarna »Tomos«. V tovarni smo bili toplo sprejeti od članov delavskega sveta s predsednikom tov. Marinčem. Posebej je rojake pozdravil tudi koprski župan tov. Bertok in zaželel, da bi izletniki vse, kar vidijo, povedali tudi tistim, ki niso mogli priti.

Nad dva tisoč delavcev, ki so po priključitvi Trsta Italiji ostali brez zaposlitve, ima danes delo v tovarni »Tomos«. V prostornih dvoranh moderne tovarne smo iz oddelka v oddelk sledili spretnim rokam mladih delavcev in delavk ter spremljali nastanek pri nas tako priljubljenih lahkih motornih koles »moped«. V kratkem bo ta tovarna začela izdelovati tudi avtomobile po licenci francoske tvrdke »Citroën«.

Spet so oživel spomini, ko smo

*z gradu Socerb gledali na Trst in na vasi,
ki niso več naše*

»Tam doli sem služil,« pripoveduje rojak in z živahnimi kretnjami kaže v dolino, ki se vsa zelena razteza pod nami. »In tam sem pasel...«

Dalje nas vozijo avtobusi mimo češnjevih dreves, ki se upogibajo pod težo plodu. Na širokih ploskvah se v terasah raztezajo veliki novi vinogradi in sadovnjaki. Na širokem polju med Solkanom, Kromberkom in gozdom Panovcem nas pozdravi novo moderno mesto — široke asfaltirane ceste z neonskimi lučmi, visoke zgradbe.

*To je naša Nova Gorica, ki smo si jo zgradili,
ko nam je krivična meja odrezala staro Gorico*

V restavraciji, kjer obedujemo, pozdravijo izletnike pionirji, ljudski poslanec tov. Vižintin in predsednik podružnice Slovenske izseljenske matice iz Nove Gorice tov. Bavdaž. Šopke dobita ena najmlajših izletnic 15-letna Frances Kuzma in predstavnica Progresivnih Slovenk Viki Poljšakova.

Nato se vozimo po dolini Soče, ki ni sinja, temveč narasla in siva, ker se je vreme spremenilo in močno dežuje. Rojaki se spominjajo bitk iz prve svetovne vojne. S pajčolanom dežja zastir begne mimo nas novi mogočni spomenik pesnika Simona Gregorčiča, ko se peljemo skozi Kobarid. Serpentine. Vzpenjamo se na Vršič. Dolina pod nami je zavita v meglo. Škoda. Nekateri se odmikajo od oken. Kljub megli so globine vrtoglavo globoke. Na Vršiču si nabereemo snega in skoraj ne moremo verjeti, da smo se še zjutraj greli ob sinjem morju.

Bled — Bohinj — dva gorenjska dragulja

Godci v gorenjskih narodnih nošah nam igrajo domače viže, ko se vozimo na otok. Pojemo vsi razigrani. Opoldne pri kosilu v najlepšem blejskem hotelu »Toplice« se rojakom pridružijo člani izvršnega in glavnega odbora Slovenske izseljenske matice iz Ljubljane: podpredsednica Zima Vrščajeva, tov. Gorjan in tov. Žavcer. V živahnem pomenku se prepletajo vtisi: kako vse drugače je danes v Sloveniji.

Ena naših najbolj živahnih izletnic Cecillia Knafelc iz Denver, Colorada, ki je po 63 letih obiskala Slovenijo, je na izletu 12. junija, ko smo bili na Bledu, praznovala 51. rojstni dan svojega najstarejšega sina Johna. Iskreno smo trčili z njo in zaželeli vso srečo njenemu najstarejšemu »fantu«, ki je morda prav takrat 7000 milj daleč nazdravljaval svoji materi v starem kraju.

Pokljuka — sredi zelenih host ponosen planinski dom. Blejčani v narodnih nošah so nam napravili »šrango« in pripeli šopke na prsi. Prijetno je bilo v gostoljubnem domu. Zavrteli smo se po taktu domačih polk in valčkov.

Nedaleč od doma smo obiskali partizansko grobišče, kjer

*79 borcev drugega bataljona Prešernove brigade
spi večno spanje pod zeleno preprogo dišečih
planinskih trav*

Nekdanji predsednik SANS Frank Česen s soprogo v razgovoru z nekdanjim predsednikom Slovenske izseljenske matice književnikom Tonetom Seliškarjem
Our compatriot Frank Česen, ex-president of the SANS, and his wife, talking with the former president of the Center of Slovene Emigrants — the writer T. Seliškar

Član izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice in glavni urednik »Rodne grude« nam je govoril o njih. Decembra 1942 so jih nepričakovano napadli Nemci do smrti utrujene v visokem snegu. Le sedem borcev se je rešilo, vsi drugi so padli. Globoko pretreseni smo z molkom počastili njihov spomin.

Še dvakrat smo se srečali z njimi, ki so srčno kri prelili za svobodo domače dežele. Obiskali smo grobišče talcev v Dragi pri Begunjah. Dan kasneje pa smo se vozili skozi drevored jablan v Frankolovem pri Celju, na katere so nemški rablji pobesili sto naših ljudi, ki so morali mučeniško umreti za enega nemškega rablja — komandanta Dorfmeistra, ki je padel pod partizanskimi strelji. Dva visoka granitna kamna na dveh skupnih grobovih, v katerih spi v enem 40 in v drugem 60 naših mučnikov, bosta ostala poznim rodovom priča na to grozodejstvo.

Lepo novo delavsko naselje nas je pozdravilo na Zlatem polju v Kranju

pred tovarno »Iskra« pa nas je pričakala delavska mladina s cvetjem, toplo besedo in pesmijo:

»Lepo je v naši domovini biti mlad...« so nam zapeli tudi svojo mladinsko pesem in ko smo gledale njihove srečne obrazke, smo jim verjeli, da je res tako.

Za pozdrav se je zahvalila mlada Frances Kuzma, ameriško dekle slovenske krvi. Njene besede je po naše raztolmačil predsednik SNPJ rojak Culkar, ki je prav tako rojen v ZDA, lepo slovensko govori, kar je na izletu nešteto-krat dokazal. »Mi smo z vami. Nikoli ne bomo pozabili, kar smo pri vas videli in doživeli.« Drugi podpredsednik SNPJ rojak Samanich pa je naglasil: »Veliko lepih spominov bomo odnesli

s seboj in veliko bomo imeli povedati rojakom, ki niso mogli priti. V petnajstih letih ste res veliko naredili. Slovenija je najlepša dežela, kar sem jih doslej videl.«

Člani delavskega sveta so nas povedli po gostitvi po oddelkih tovarne »Iskra«, ki izdeluje kinoprojektorje, telefonske centrale in drugo. Tovarna je nedavno odprla podružnico na Primorskem, v kratkem pa bo odprla še tri: dve na Gorenjskem in eno na Dolenjskem.

Naše potovanje se je bližalo koncu. Poslovali smo se od Gorenjske in jo mahnili proti Štajerski. Vozili smo se med bogatimi hmeljskimi nasadi, kjer je

*zibelka »zelenega goldinga«,
ki ga poznajo in cenijo po vsem svetu*

Tu »raste« naše pivo, ki bi se v vročini kar prileglo.

Zvečer smo v Mariboru, severni prestolnici Slovenije, ki je danes eden naših najmočnejših industrijskih središč. Tu je rojake pozdravil v imenu Slovenske izseljenske matice član glavnega odbora Pavel Žaucer, v imenu mariborskih delavcev pa tov. Miloš Ledinek, ki je naglasil: »Danes so vidni uspehi naših žuljev. Glejte vse z odprtimi očmi in sami presodite naše delo. Ničesar nimamo skrivati...«

Lep je novi Maribor, ki je zacelil težke vojne rane in postal moderno industrijsko — slovensko delavsko mesto. Škoda, da se moramo tako hitro posloviti. Proti Ljubljani se vračamo po dolini Drave, mimo mogočnih novih hidrocentral. Ustavili smo se v novem rudarskem mestu — Novem Velenju.

Kdo bi verjel, da so bile tod, kjer so danes široke asfaltirane ceste, trgi, parki in visoke moderne hiše, še pred nekaj leti njive in travniki. Izletniki so bili iskreno začudeni in navdušeni, da je vse to namenjeno delavcem. Kako tudi ne, saj so sami večjidel vsi delavci. Čutili smo, da je prav iz srca povedal rojak Culkar, predsednik SNPJ, ki je naši deželi v najtežjem času veliko pomagala, ko je dejal:

*»Ponosem sem, da sem del naroda,
ki toliko gradi za delavstvo!«*

Vračamo se... Kmalu nas v daljavi pozdravi Ljubljanski grad. Prav tja gremo. Ko se avtobusi povzpnejo nanj, se kot pisan šopek razprostire pod nami maša bela, vsak dan večja in lepša Ljubljana. Spet nam okroglo igrajo godci. Vince se iskri v čašah in mi sedimo skupaj — zadnji-krat na tem našem prijetnem izletu.

Potem še zadnji stiski rok. Izletniki se razhajajo. V srcih in kamerah pa mosijo s seboj brez števila lepih podob, vtisov in spominov s poti po lepi domači deželi.

Ina Slokan

PO SVOBODNI DOMOVINI

Junija 1960 na Vršiču 1611 m visoko

Nasmejani obrazi skupinice slovenskih rojakov iz ZDA sredi prelepih slovenskih planin, na drugem izletu po domači deželi. Večina so bili člani Kranjsko slovenske katoliške jednote — najstarejše slovenske organizacije. Z njimi je bil dolgoletni predsednik mr. John Germ s soprogo Mary iz Puebla, Colo. Ob koncu izleta je mr. Germ dejal: »To je najlepše potovanje v mojem življenju!« Teh nekaj besed pove vse.

Mrs. Theresa Ursich, ki je s soprogom prvič obiskala domovino svojih staršev, se je ob koncu izleta poslovila z besedami: »Slovenija je en sam velik vrt!« Tudi znana društvena delavka, tajnica društva KSKJ št. 81 v Pittsburghu in načelnica mladinske in ženske aktivnosti KSKJ v ZDA miss Frances Lokar je od zadovoljstva bila vedno nasmejana, kakor tudi mrs. Doroteja Strniša iz Clevelanda.

Skupina ne bo nikdar pozabila treh veselih fantov: mr. Johna Misha iz Clevelanda, ki smo ga klicali »Miška«, mr. Josepha Zupančiča iz Puebla, ki je dobil ime »Črni kos« po njegovi priljubljeni pesmi, ter mr. Johna Žnidaršiča iz Jollieta, ki je vse povedal s svojim tihim, a stalnim smehljajem. Najmlajši potnik je bil mr. Frank Priselač iz Denverja, ki je tudi prvič obiskal našo deželo. Na vsak način se je hotel bolje priučiti materinemu jeziku in kadar so ga rojaki opozorili, da govori slabo, je odločno odvrnil: »Moram se naučiti, kajti v teh žilah teče slovenska kri!«

Naš marljivi zastopnik Ludvik Jakše iz Puebla, Colo., s soprogo ob prihodu na ljubljanskem kolodvoru

Spodaj: rojak Stanley Rogers iz Kalifornije pri filmanju proslave ob 380-letnici kobilarne v Lipici

Na prejšnjih dveh straneh: Izlet po Sloveniji. 1. Na Pokljuki so pričakali izletnike domači godci. 2. Predsednik SNP J. Culkar se v imenu ameriških izletnikov zahvaljuje za sprejem pred tovarno Iskra v Kranju. 3. Frank Skočaj in Cecilia Knafelčeva sta kar v tovarni zaplesala (posnetek iz tovarne Iskra). 4. Ena najmlajših izletnic Frances Kuzma je z našimi godci veselo zapela. 5. Simpatični par iz Clevelanda — marljiva kulturna delavca Viki in Leo Poljšak iz Clevelanda. 6. Izletniki v Dragi pri Begunjah. 7. Culkarjeva v razgovoru z glavnim urednikom »Rodne grude«. 8. V Novem Velenju. 9. Na Ljubljanskem gradu

Slavnostni banket **SNPJ**

Slovenska izseljenska matica v Ljubljani je 15. junija priredila v hotelu Bellevue slavnostni banket za člane SNPJ, ki so na velikem skupnem izletu obiskali domovino. Udeležilo se ga je nad sto članov s svojimi predstavniki. Na banketu je goste pozdravila v imenu SIM podpredsednica prof. Zima Vrščaj-Holy. Na sliki od leve: glavna tajnica Progresivnih Slovenk Amerike Josephine Tratnikova, podpredsednica SIM Zima Vrščaj-Holy, predsednik SNPJ Joe Culkar (govori), podpredsednica glavnega odbora SZDL Vida Tomšičeva in predsednik clevelandske federacije SNPJ Camillus Zarnik

The banquet of the SNPJ.

From the left: Josephine Tratnikova, 1st secretary of the Progressive Slovene Women; Zima Vrščajevo, vice-president of the Center of Slovene Emigrants; Joe Culkar, president of the SNPJ (talking); Vida Tomšičeva, vice-president of the Main Committee of the Working People's Socialist Union; and Camillus Zarnik, president of the Cleveland Federation of the SNPJ

Na banketu so prejeli šopke trije glavni zmagovalci v lanski kampanji za pridobivanje novih članov SNPJ: John Barufaldi, Frances Clay in John Miklavčič

At the banquet the three winners of last year's campaign for acquiring new members of the SNPJ are receiving nosegays: John Barufaldi, Frances Clay, John Miklavčič

Rojaki pred govorniško tribuno

Kmečka ohcet

Piknik V POLHOVEM GRADCU

Tudi rojaka Johna Lokarja iz Pokojnice smo pozdravili na pikniku. Ker ne more hoditi, je ostal kar v avtomobilu, vseeno pa je bil dobre volje. Poleg njega nečakinja Štefka. Na sliki poleg: tajnica SZZ Albina Novakova. Chicaga (fotoposnetki s piknika: Erjavec, Stična)

V ponedeljek, 4. julija je bila vse dopoldne velika gneča pred uradom Kompassa (Putnika), kjer so se zbirali rojaki s svojci, da v Polhovem Gradcu na pikniku proslavijo svoj praznik — Dan ameriške neodvisnosti — in skupaj z nami naš praznik Dan borca. Tudi vreme nam je bilo naklonjeno. Prejšnji dnevi so bili deževni in hladni, zato pa je to jutro sijalo sonce tem bolj svetlo in toplo.

Vse dopoldne so avtobusi nabito polni odvažali izletnike proti Polhovemu Gradcu. Tisti, ki so imeli svoje avtomobile, so bili seveda tam že od jutra. Nekateri pa so nam zaupali, da so se pripeljali že prejšnji dan.

Ob 11. uri je na obširnem camping prostoru, okrašenem z mlaji in zastavami ob prijaznem turističnem domu valovila pisana množica. Nekaj tisoč nas je bilo in še vedno so prihajali z osebnimi avtomobili in domačini z motorji.

Navzoč je bil tudi predsednik Slovenske izseljenske matice, ljudski poslanec Ivan Regent, in nekdanji predsednik, književnik Tone Seliškar. Z veseljem pa smo segli v roko tudi dvema najstarejšima rojakoma: povratniku Ludviku Medvešku iz Žabje vasi pri Novem mestu, očetu upravnika »Prosvete« Milana Medveška, in Johnu Lokarju iz Pokojnice pri Ivančni gorici, ki ga že nekaj let bolezen priklepa na posteljo, pa je vseeno prišel na piknik in bil dobre volje, čeprav se je veselega živčava udeleževal le iz avtomobila.

Po pozdravnem govoru predsednika občine Dobrava, kamor spada Polhov Gradec, in tajnika Slovenske izseljenske matice Alberta Švaglja so se na govorniški tribuni zvrstili: član izvršnega odbora matice in glavni urednik »Rodne grude« Tomo Brejc, predsednik SNPJ Joseph Culkar, podpredsednik Carl Samanich, predsednik gospodarskega odseka SNPJ Donald Lotrich, predsednik clevelandske federacije SNPJ Camillo Zarnik, predsednica Progresivnih Slovenk Josephine Zakrajškova, glavna tajnica Slovenske ženske zveze Albina Novakova ter predsednik Kranjsko slovenske katoliške jednote John Germ.

Za prijetno razpoloženje so skrbeli domači godci. Popoldne pa so nastopili Slovenski oktet in Zadovoljni Kranjci. Lep je bil nastop znane ameriške koncertne in operne pevke slovenskega rodu mrs. Cecilie Valenčič, ki je z občutkom zapela dve slovenski pesmi: »Kje je moj mili dom« in »Vsi so prihajali«. Odličen je bil tudi duet Valenčičeve s Samanichevo. Tudi za kmečko ohcet, ki so jo pripravili domačini, je bilo veliko zanimanja. Plesni oder je imel samo eno pomanjkljivost: premajhen je bil. Pa tudi to ni bilo nič hudega, saj so se razigrani gostje zavrtili kar med mizami.

Kar prehitro je minil prijeten dan. Zvečer so se polni avtobusi veselih izletnikov vračali proti

Ljubljani. Na okrašenem slavaloku v Polhovem Gradcu pa jim je prijazno klical napis: »Na svidenje!«

Tako je bil uspešno in v zadovoljstvo vseh zaključen peti piknik ameriških rojakov v Sloveniji.

Ina

Med rojaki v Belgiji in Holandiji

Jubilejna razstava tulipanov »Floreada« v Rotterdamu na Holandskem je bila vzrok, da je podružnica »Sadjar in vrtnar« iz Šiške (Ljubljana) priredila v začetku maja štirinajstdnevno strokovno ekskurzijo v Belgijo in na Holandsko. Pot je bila dolga 5.240 km. Z dvema »Kompasovima« avtobusoma smo potovali od Ljubljane preko Italije, Švice in Pariza v Belgijo in v Holandijo. Ekskurzije se je udeležilo 70 društvenih članov, med katerimi je bilo precej kmetijskih inženirjev, tehnikov in strokovnjakov.

*Skupina izletnikov iz Slovenije
pred značilnim holandskim mlinom na veter*

*Člani društva
Bratstvo edinstvo
v Franciji
na poslovilnem večeru
pred odhodom rojaka
Ževarta v domovino*

*(Foto: Lapornik,
Francija)*

V Belgiji in Holandiji smo obiskali tudi naše rojake. Zanje nalašč smo s seboj povabili akademski orkester »Dobri znanci«, ki je našim rojakom v Eisdenu in v Heerlenu priredil koncert domačih pesmi. Koncert je popolnoma uspel. Fantje so povsod igrali tako, da so presenetili celo nas, ki jih v domovini često poslušamo. Mislim, da je okolje vplivalo, da so tu, daleč od domovine, besede dobile pravi, globlji pomen in slovenske melodije in viže svojo vrednost. Pretresljivo in ganljivo je bilo videti mamice in očance — ki so pred več desetletji zapustili rodno grudo in so na koncert pripeljali vnučke, da bi slišali slovensko pesem in videli rojake — kako so jim pesmi kot so »Murke«, pa »Savinjska dolina«, »Moj rodni kraj« privabile solze v oči. Pesmi so v njih obudile spomine na mladost, na rodno vasico, na starše in brate, na prvo ljubezen...

Tudi v Heerlenu sprejem po prisrčnosti ni zaostajal. Toda Heerlen je veliko mesto. Industrijsko mesto. Naši rojaki kar izginjajo v morju domačinov in delavcev drugih narodnosti. Kljub vsemu. Pred mestom nas je pričakovala mestna garda z godbo. Zvezni predsednik slovenskega društva v Holandiji rojak Kozole in rojak Kurik sta nas pozdravila. Nato smo v sprevedu z godbo vkorakali v mesto. Godci so bili v narodnih nošah, v prvi vrsti so nosili gorenjski nagelj in rožmarin, vsajen v slovensko zemljo. Na pločnikih so se zbrali meščani in nas radovedno ogledovali. Na koncertu pa so potem videli, zakaj smo prišli v Heerlen. Tudi sem smo s slovensko pesmijo prinesli košček domovine. Toda gledalci so že meščani. Vsi otroci naših rojakov ne govore več gladko slovensko, zato pesmi pri vseh niso précej užgale. Čez čas pa je začela dvorana peti. Glejte, kako dobro poznajo naše najnovejše pes-

mi. Pozneje so nam pripovedovali, da vsak dan poslušajo radio Ljubljana in nekateri na magnetofonski trak love nove slovenske pesmi. Zlasti Avenikove in Roblekove so med njimi priljubljene. In zopet se je zgodilo tako kot je bilo v Eisdenu. Jok in vriski, veselo petje in udarjanje taktov. In tako kakor v Eisdenu so nas tudi v Heerlenu presenetili rojaki v narodnih nošah in s kratkim prisrčnim programom slovenskih zborovskih pesmi. Ob slovesu so nam obljubili, da se kmalu vidimo v domovini.

Jak.

Na prireditvah Izseljenskega tedna

Prireditev letošnjega Izseljenskega tedna se je udeležilo okrog 90 ameriških rojakov slovenskega, srbskega, hrvatskega, bosanskega in makedonskega porekla. Bili so najprej na krožnih potovanjih po Jugoslaviji, ki so jih organizirale posamezne izseljenske matice, nato pa so se udeležili glavnih prireditev, ki so bile letos v Vojvodini in v Beogradu. Zvezni izvršni svet je v Beogradu v hotelu Metropol priredil gostom svečan sprejem. Navzoča je bila tudi Lidija Šentjurčeva, članica Zveznega izvršnega sveta. Poleg kulturnih prireditev so si rojaki ogledali tudi več tovarn in velikih kmetijskih posestev. Bogate narodne noše in plesi jugoslovanskih narodov so jih močno navdušili in so jih mnogi na filmskem traku odnesli s seboj v svoje nove domovine. Na prigrizku v vinogradniško-kmetijski zadrugi »Palič« jih je pozdravil tudi član izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice Bogo Gorjan in jih povabil za prihodnje leto v Slovenijo, ki bo gostiteljica v Izseljenskem tednu 1961.

Le ena se Tebi je želja spolnila

Dne 13. julija smo v Krašnji pri Lukovici položili v naročje rodne grude rojaka Franka Oglarja iz Clevelanda, člana direktorija SNPJ, društva »Lunder Adamič« št. 26 SNPJ in predsednika St. Clairske hranilnice in posojilnice.

Vest o njegovi smrti nas je vse presenetila in pretresla. Saj smo ga še pred dnevi veselo nasmejanega srečali na pikniku v Polhovem Gradcu. Navdušeno je pripovedoval, kje vse je že bil in kaj vse je videl. Nad vse je užival ob lepotah in napredku domače dežele in je s svojim avtomobilom veliko potoval. Rad je prihajal domov med svoje. Njegov letošnji obisk pri nas je bil že peti. Le najbližjim je potožil, da z njegovim srcem ni vse prav. Zdravnik mu je predpisal zdravila in počitek, pa se za to ni dosti zmenil. Tako je omahnil na povratku z izleta, ko se je sonce poslapljalo od krašenjskih host in pisanih polj.

»Kako lepo je tukaj,« so bile ene zadnjih njegovih besed.

Mnogo ameriških rojakov, ki so na obisku v domovini, se je zbralo k njegovemu pogrebu. Ob odprtem grobu so se poslovili od njega kot od naprednega svobodomiselnega Slovence rojak Camillo Zarnik, predsednik clevelandske federacije SNPJ in predsednik Slovenskega narodnega doma iz Clevelanda rojak Joe Birk. V imenu Slovenske izseljenske matice pa mu je spregovoril predsednik nadzornega odbora matice Cvetko Kristan, ki je naglasil njegovo veliko navezanost na domačo deželo in svoje in dejal, da je morda le velika izpolnitev njegovih želja, da je umrl doma in bo počival v rodni grudi poleg svojega očeta.

Zlato izvezena zastava gasilskega društva iz Blagovice, ki ji je pokojni leta 1956 kumoval, se je trikrat sklonila nad odprtim grobom, nato pa je mehka domača prst pokrila krsto.

Zadnji posnetek pokojnega Franka Oglarja na pikniku (drugi od leve). Ostali: Ivanka Šifrer, Anica Ažman, Josephine Zakrajšek, Mary in Frank Česen

Stanko Badalič z ženo Marijo iz Argentine, ki je po 34 letih obiskal svoje v Sloveniji

Umrli je na obisku v domovini

Dne 23. maja je prišel iz Argentine po 35 letih obiskat domači kraj 62-letni Franc Lakner, doma iz Črnomlja. Po poklicu je bil bančni uradnik, zdaj pa je užival zasluženi pokoj v krogu svoje družine — soproge in 5 hčera, ki so se udeleževale v nekdanjem društvu »Slovenski dom«.

Kakor da ga je domovina poklicala, da ostane v njenem objemu, se že takoj po prihodu ni dobro počutil. Ustavil se je v Ljubljani in se je že po dveh dneh moral zateči v bolnišnico, kjer je 7. junija umrl.

Pokopali so ga v Ljubljani na Žalah. Pogreba so se udeležili njegovi bratje in sestre ter drugi sorodniki in znanci. Pogreba se je udeležil in izrekel svojcem sožalje pokojnikov dober znanec iz Buenos Airesa, član izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice France Kurinčič.

Naj bo pokojniku lahka domača zemlja, njegovi družini pa izrekamo globoko sožalje!

SMRTNA NESREČA ROJAKA V HOLANDIJI

Dne 9. junija se je pri trčenju dveh rudniških avtobusov v Treebeeku v Holandiji smrtno ponesrečil naš rojak Franc Karo, doma iz Ločice pri Vranskem. Še lani je obiskal domačo deželo, ki jo je imel tako rad in je bil nanjo ponosen.

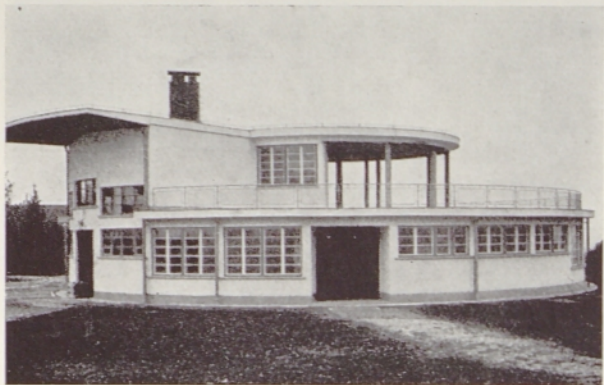
Njegova smrt nas je hudo prizadela, saj je 20 let živel med nami in kakor je bil pri delu marljivo, je bil tudi prizadeven kot blagajnik našega društva »Edinost«; do zadnjega dne je z zgledno vestnostjo izvrševal društvene dolžnosti.

Še eno leto je imel do penzije, ko bi se lahko odpočil in oddahnil. Ta želja pa mu ni bila izpolnjena.

Dne 13. junija smo ga spremili na zadnji poti ter mu položili vence na grob. Naj bo dragemu, dobremu tovarišu lahka tuja zemlja!

Albin Sibret,
tajnik društva »Edinost«,
Heerlerheide — Holandija

V Pomurju so odprli moderno vinsko klet za najboljša vina

Gornji del velike vinske kleti na Kapeli

Majskih dni pred petnajstimi leti, ko smo osvobodili domovino, smo se letos širom po Sloveniji posebno slovesno spominjali. Na Štajerskem in v Pomurju so obletnico osvoboditve lepo praznovali zlasti v nedeljo, 15. maja. Po gričih je na predvečer praznika gorelo na desetine kresov, v domala vseh večjih krajih pa so priredili tudi kulturnoprosvetne prireditve. Veličastnega zborovanja v Mariboru se je v nedeljo udeležilo nad 60 tisoč ljudi.

Prebivalstvo radgonske okolice je pa tega dne prisostvovalo otvoritvi moderne vinske kleti na Kapeli — kleti, v kateri bodo lahko negovali najkvalitetnejša vina. Takšnih obratov si že dolgo žele ne le vinogradniki okrog Kapel, marveč tudi okrog Ljutomera, Jeruzalema, Ormoža, v Halozah...; torej v vseh naših najboljših vinorodnih rajonih. Zakaj? Zato, ker v njih lahko s klimatskimi in hladilnimi napravami pravilno

Novi prosvetni dom v Zavrču

uravnavajo vrenje, da ne uhaja iz mošta in vina cvetica, da ima vino pravilno aromo itd. Tega v starih, majhnih, raztresenih in toplih kletih, kjer mošt burno vre, seveda ni mogoče doseči.

Novo klet je zgradilo tamkajšnje posestvo s posojilom in z lastnimi sredstvi. V njej lahko šolajo 60 vagonov vina. Ima obliko valja, katerega dve tretjini (8 m) sta v zemlji. Zadnja tretjina ali nadzemni del pa meri nekaj nad štiri metre. Tu je prostor za stiskanje grozdja, polnilnica steklenic, laboratorij, oddelek s klimatskimi in hladilnimi napravami itd.

Istega dne so v Zavrču odprli prelep prosvetni dom, ki je za vse kraje v spodnjih Halozah izrednega pomena. Saj so z njim dobili končno tudi tu prvo in moderno dvorano s 400 sedeži. V njej bodo društva uprizarjala igre, vrteli pa bodo lahko tudi vse novejšje sisteme filmov. Na desni strani doma nameravajo kmalu graditi še zdravstveni dom za kmečko prebivalstvo, ki je od aprila letos zdravstveno zavarovano.

C.—

Mlada industrija v Slovenskem Primorju se lepo razvija

V Bovcu pred vojno ni bilo nobene tovarne. Leta 1957 je bilo ustanovljeno podjetje kovinske galanterije »Trenta«. Zaposluje že 200 delavcev, vrednost letne proizvodnje pa znaša 200 milijonov dinarjev.

Tekstilni kombinat v *Ajdovščini* gradi novo sodobno predilnico. Ko bo dograjena, bo na novo zaposlila 270 žena in deklet, tako bo celotno zaposlenih 630 delovnih moči, v glavnem delavk, vrednost proizvodnje pa se bo dvignila na tri milijarde dinarjev letno.

Podjetje »Avtoelektra« v *Tolminu* izdeluje žarilne svečke za Dieslove motorje. Zdaj gradijo tunelsko peč za odžiganje izolatorjev. Tovarna je začela z delom leta 1955 in zaposluje 90 delavcev.

Tovarna pohištva »22. julij« v *Idriji* je v začetku izdelovala le po 50, zdaj pa že 300 spalnic mesečno in zaposluje 224 delavcev. Desetega avgusta letos bodo svečano praznovali deseto obletnico delavskega sveta v tovarni.

Stane Kumar: Dornberk

Tovarna igel v *Kobaridu* osvaja nove proizvode. Do sedaj je izdelovala le ročne igle (dva milijona mesečno), zdaj je začela izdelovati tudi injekcijske igle (za sedaj 70.000 mesečno). V načrtu imajo tudi izdelavo razpenjalcev za tkalne avtomate in trnkov za ribiče.

V Tovarni pohišta v *Novi Gorici* je delavski svet sprejel projekcijski načrt rekonstrukcije in mehanizacije tovarne. Lani je vrednost proizvodov znašala milijardo 270 milijonov dinarjev. Po modernizaciji obratov in razširitvi tovarne bodo sprejeli 200 novih delavcev, vrednost izdelkov pa se bo dvignila na dve in pol milijarde dinarjev. Deseto obletnico delavskega samoupravljanja bodo praznovali 9. septembra.

Splošno gradbeno podjetje »Primorje« v *Novi Gorici* je lani nabavilo nove gradbene stroje v vrednosti 125 milijonov dinarjev, letos pa za nadaljnjih 147 milijonov dinarjev. To podjetje lepo skrbi za delavce. Lani je 200 delavcev dobilo sodobna stanovanja v novem bloku.

V *Ajdovščini* so svečano proslavili petnajsto obletnico ustanovitve tamkajšnjega lesno industrijskega podjetja in deseto obletnico ustanovitve delavskega sveta v tovarni. Ko bo končana modernizacija in avtomatizacija obratov, se bo povečala vrednost izdelkov za 200 milijonov dinarjev, izvoz finalnih izdelkov za 80.000 dolarjev, skupna vrednost izdelkov pa bo znašala 1 milijardo 100 milijonov dinarjev. Tovarna zaposluje 550 delavcev.

Podjetje »Agromotor« v *St. Petru pri Gorici*. Izvolili so nov delavski svet. Vrednost proizvodnje bo letos znašala 204 milijone dinarjev, zaposlenih je 140 delavcev.

Cerkno, ki pred vojno ni imelo nobene industrije, ima zdaj poleg manjših podjetij tovarno elektrotermičnih aparatov »Eta«, ki zaposluje 200 delavcev, vrednost proizvodnje je znašala lani pol milijarde dinarjev. Tovarna pohišta »Krn« zaposluje 70 delavcev, po rekonstrukciji, ki se pravkar izvaja, pa bo zaposlila še 50 novih delavcev.

Zagorje je dobilo nov delavski dom

Kakor drugi slovenski kraji se tudi Zagorje lepo razvija. 22. maja so Zagorjani odprli nov delavski dom. Na velikem zborovanju je govoril predsednik Ljudske skupščine LRS, zagorski rojak Miha Marinko

At Zagorje, May 22, a new Workers' Home was opened. At the inauguration meeting, one of the speakers was the president of the People's Parliament of Slovenia, Miha Marinko, a native of Zagorje

À Zagorje on a ouvert, le 22 mai, une nouvelle Maison des Ouvriers. À l'assemblée inaugurale, un des orateurs fut le président du Parlement Populaire de la Slovénie, Miha Marinko, natif de Zagorje

In Zagorje wurde am 22. Mai ein neues Arbeiterheim eröffnet. Auf der Festversammlung sprach Miha Marinko, Vorsitzender des Volksparlaments von Slovenien, gebürtig aus Zagorje

Tudi v Hrastniku rastejo nove stanovanjske hiše kot gobe po dežju

*Rudarska šola
in internat
v Novem Velenju*

OB PRAZNIKU RUDARJEV

KI SMO GA PRAZNOVALI 3. JULIJA

Rudarska

*Odprimo vrata, vseh zakladov vire!
Pogumno globlje še, naprej vratarji —
naš ključ so mine, rovnice, sekire,
ponosni v novem času smo rudarji!*

*Do novih dni smo v temno noč kopali —
pravice ne izkoplješ v dnevnem kopu! —
da smo v najglobljem jašku luč prižgali
in končno v zadnjem zmagali okopu.*

*Svobodo, ljubico, kdo bolj jo ljubi,
kdo zanjo vrže v globlje se prepade,
kjer čaka dan za dnem ga smrt in snubi?
Rudar zanjo dviga vse zaklade.*

*Za naše dni, za nove še rodove
odpremo danes še zemeljske žile,
otrokom damo naših rok sadove —
za lepše dni — vse svoje sile!*

*Odprimo vrata, vseh zakladov vire!
Pogumno globlje še, naprej, vratarji —
naš ključ so mine, rovnice, sekire,
ponosni v novem času smo rudarji!*

Narodni običaji na Cerkljanskem ob košnji

V cerkljanskih gorah so se gotovo več kot sto let držali ob košnji posebnih navad in običajev, ki so se seveda v mnogo manjšem obsegu ohranili do današnjih dni. Premožnejši kmetje so za košnjo v senožetih najemali samo vaške fante in grabljice so morale biti sama dekleta. Premožni kmetje so v nedeljo po maši obšli gruč domačih fantov in jih najemali za košnjo v senožeti. Kdor je bil naprošen, se je čutil počaščenega, ker je to pomenilo, da je dober kosec in dober pevec. Za dekleta — grabljice — je veljal samo en pogoj, da so bila iz dobre, čeprav ne morda iz premožne hiše. Košnja v senožeti je pri takem kmetu pomenila neke vrste praznovanje vaške mladine, čeprav je bilo združeno s trdim delom, ki se je začelo že ob jutranjem svitu in se je nehalo šele v poznem večeru. Kosci so morali priti na delo že ob štirih zjutraj. Gospodar jih je pričakal v senožeti, nalil vsakemu šilce žganja in mu odrezal kos pogače. Nato so se zvrstili v red in kosili do sedmih zjutraj. Takrat so prišle v senožet grabljice in prinesle kosilo, največkrat zelje in dobro zabeljene ajdove žgance. Po kosilu je gospodar odvezal to-

bakov mošnjiček in ponudil tobak. Nato so se pevci vstopili v krog in zapeli nekaj pesmi. Gospodar je bil ponosen, če so njegovi kosci dobro zapeli, da se je njihovo petje slišalo tudi v vas — v dolino. Nato so zopet stopili v red in pričeli kositi. Košnja v senožeti je bila po starodavnem običaju strogo odmerjena. Ta in ta del senožeti je moral pasti do točno določene ure in če je bila nevarnost, da ne bo pokošen, so se kosci gnali do onemoglosti, da ne bi bili osramočeni v primeri s kosci prejšnjih let. Kosci pri kmetu Čarju so se morali n. pr. v četrtek zjutraj pokazati »pod vrhom«, kar je pomenilo, da sta dve tretjini senožeti že pokošeni in v petek ob štirih popoldne so z vriskanjem in petjem sporočili v vas, da je senožet pokošena. Ker so že ves teden tudi sušili, je to praktično pomenilo, da bo v soboto zvečer »pokošnjica«.

V četrtek zjutraj so kosci pred kosilom pustili klobuke ob debeli bukvi ali pa pri svishih, kjer so jedli. Grabljice so privezale na klobuke »prvi pušeljc«. Drugi pušeljc so dobili kosci na »pokošnjici« t. j. skoraj svatovski pojedini, ko je bila košnja končana in seno spravljeno v senik.

Pokošnjica je bila pravi praznik mladine. Gospodar je kupil vino, gospodinja je dala v lonec gnjat, napekla pogače, potice in »potičice« (male potice, podobne štrukljem, ki so jih jedli zabeljene z maslom ali pa z dišečo zaseko). Pokošnjica se je ponavadi začela v soboto zvečer in je trajala do jutra, ali pa v nedeljo opoldan in se je končala pozno v noč. Po gostiji so grabljice navezale koscem na klobuk »drugi pušeljc«, potem pa se je pričelo petje in veselo ranjanje. Domači so skrbeli, da je bilo jesti in piti dovolj, bila bi sramota za hišo, če bi česa zmanjkalo. Ob slovesu se je gospodar koscem in grabljicam najprvo zahvalil z besedami, da so se odzvali njegovemu povabilu in tako dobro opravili delo, sledilo je plačilo v denarju, nato pa je po stari navadi vsak kosec dobil za pot še hleb kruha in pošten kos »želodca«, grabljice pa potico. (Želodec, nabasan s prvovrstnim svinjskim mesom, česnom in raznimi domačimi dišavami, prekajen in osušen — znana kmečka specialiteta v cerkljanskih gorah.)

Če je bila košnja opravljena brez vremenskih težav in drugih nevšečnosti, če je bilo dosti šal in zabavljic, vriskanja in petja, je vsakoletna košnja v senožeti dala dovolj veselega gradiva za pomenek domačim in udeležencem košnje do

Ob košnji

Božidar Jakac:
Višnja gora

prihodnjega poletja. Vlogo šaljivca je po navadi prevzel že v začetku košnje kosec, ki je bil znan kot dober klepač in šaljivec. Ta naloga je bila vse prej kot lahka. V moji rojstni vasi jo je več let opravljal star fant, po domače Mohorjev Janez, znan daleč naokoli kot naravnost duhovit šaljivec, pevec in neugnan plesalec ter poleg vseh lastnosti še vaški poet. Seveda se je rad znebil tudi kakšne kosmate v šali in pesmi, ki jih je kar sam po svoje uglašal. Spominjam se nekaj njegovih pesmi, n. pr. zabavljičice:

Kovači so berači,
mlinarji tatje, —
oštirji so goljufi —
pijanci pa — možje!

Ali pa: Oženil sem se —
pa priženil nič ne,
eno dekle mlado —
pa še to le golo.

Dekleta so rdela, on pa je preložil čik v ustih, pomežiknil in se hahljal. Ker je bil povrh še godec, so se premožni gospodarji ob košnji kar trgali zanj in ga celo preplačevali, da bi prišel na košnjo njihove senožeti.

Vselej seveda ni šlo vse gladko. Nekoč so se grabljične v četrtek zjutraj, ko so nesle kosilo v senožet, sprle zavoljo fantov-koscev in namesto, da bi navezale »prvi pušeljce«, so jih pri steni senika pometale na tla. To je bil nezaslišan dogodek. Gospodar jih je skušal pomiriti, ker pa ga niso poslušale, jih je takoj odslovil, odšel v vas in najel druge.

Kot sem že uvodoma omenil, stare navade in običaji izumirajo in tudi v cerkljanskih gorah so že redki kmetje, ki se jih še držijo.

Rešitev nagradne uganke

V peti številki »Rodne grude« na strani 107 smo objavili nagradno slikovno uganke. Slika predstavlja

ŠMARTNO POD ŠMARNO GORO

kar so pravilno uganili: John Kosmač, Toronto, Ont., Kanada; A. Hochevar, Cleveland, Ohio; A. Jeras, Mouzon, Francija; Jelka Senegačnik, Tucquegnieux, Francija; Ivanka Zakošek, Zimming, Francija; Fr. Adamič, Montigny, Francija.

Vsi navedeni bodo po pošti prejeli nagrado: vsak po dve lepi slovenski knjigi.

Zidanica v Semiču

*Wine-shed in a vineyard
at Semič*

*Un chai de vignoble
à Semič*

*Ein Weinbergkeller
in Semič*

Lojze Krakar

Semiška pesem

*O, lep moj dom je! Kadar se razcveta
spomladi breskev, rožnato zardela,
takrat so te gorice kot dekleta,
zaljubljena, vihrava in vesela.*

*Moj rodni dom — bogat, čeprav si gmajnal!
Spomladi, ko razlije se v obzorje
po vsej dolini snežnobelo morje,
je kot en sam cvet bela Bela krajina.*

*Vesel moj dom je! Kadar pozlatijo
v jesenskem soncu naše se gorice,
so lepe kakor pravljične kraljice,
pripravljene za veliko gostijo.*

*Moj rodni dom! Za vse, kar nosi v sebi
srce skoz to življenje od mladosti,
za vso ljubezen in ves krč bridkosti,
dolžan sem skromno hvalo tudi tebi.*

Oton Župančič:

Girl of Bela krajina

*Moonlight in the birch-wood;
and see! Where the youngs trees part,
the white fairies come riding,
each on a white horse gliding,
holding a babe to her heart.*

*Each a lullaby sings;
each rocks her babe to rest:
»O sleep, little unborn son,
sleep softly at my breast!«*

*Waifs naked, God-forgotten,
unborn and unbegotten,
for their own mothers they cry;
the fairies' nipples are dry...*

*»My love's in a foreign land,
loving him God knows who.
I in my doorway stand,
and no knitting to do.«*

FEDERACIJE DRUŠTEV SNPJ

(Ob 30-letnici chicaške federacije)

V »Rodni grudi« smo že večkrat omenjali federacije društev Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ), nismo pa še nič pisali o njihovi zgodovini, nalogah in delu. Zaradi tega uporabljamo 30-letnico chicaške federacije društev SNPJ za ta prikaz dela te federacije in vseh federacij SNPJ na splošno. Pri tem se bomo poslužili tudi podatkov, ki jih je o federacijah društev SNPJ zbral Frank Zaitz.

Zveze društev SNPJ, ki jih zdaj imenujejo uradno »federacije društev SNPJ«, delujejo v tistih ameriških zveznih državah, v katerih ima SNPJ večje število krajevnih društev. Te federacije so nekaki svobodno postavljeni forumi za reševanje skupnih vprašanj ter za vsklajevanje dela in ukrepov vseh društev iste organizacije v določenem okrožju. Prva zveza društev SNPJ je bila ustanovljena že leta 1907 na zborovanju zastopnikov društev v naselbini Chicopee v državi Kansas pod imenom »združena društva«. Zdaj pa deluje kot Federacija kansaških društev SNPJ. Federacija clevelandskih društev SNPJ, ki je letos priredila velik izlet v staro domovino in je lastnica izletniškega parka (farme SNPJ) v Charonu pri Clevelandu, je bila ustanovljena leta 1927.

Po imeniku društev, federacij in mladinskih krožkov Slovenske narodne podporne jednote za leto 1960 deluje zdaj 18 federacij društev SNPJ, ki poslujejo v 15 državah. SNPJ ima zdaj v 30 državah Združenih držav skupno 525 društev, od tega je 10 društev v 4 provincah Kanade. Največ društev, in to 161 (skoraj ena tretjina vseh), je v Pennsylvaniji, na drugem mestu je država Ohio z 79 društvi, na tretjem mestu pa država Illinois z 59 društvi.

Pred 30 leti pa je bila ustanovljena tudi Federacija društev SNPJ za chicaško okrožje, ki jo na kratko imenujejo chicaška federacija društev SNPJ. Ko je bila ta federacija ustanovljena, je v drugih državah ZDA delovalo že več takih federacij. Za ustanovitev federacije sta si zlasti prizadevali društvo »Slavija« št. 1 in takrat še mladinsko društvo »Pioneer« št. 559. Vendar ni bilo potrebnega odziva. 10. januarja 1930 pa je društvo »Slavija« sklenilo pričeti z resno akcijo ter je ustanovilo poseben odbor za ustanovitev federacije, čigar tajnik je bil Blaž Novak. Najprej se je pozivu odzvalo le žensko društvo »Nada« št. 102, zatem pa se je prijavilo še društvo »Pioneer« št. 559. In tako je bila 3. aprila 1930 v dvorani SNPJ ustanovna seja chicaške federacije, ki so ji prisostvovali poleg zastopnikov teh treh društev še zastopniki društva »Sunlares«

št. 632. Temu zboru je predsedoval Joseph Vrščaj. V prvi odbor pa so bili izvoljeni: za predsednika Donald Lotrič (za društvo št. 559), za podpredsednika Louis Zavertnik (za 632), za tajnika-blagajnika Blaž Novak (za 1) in za zapisničarico Angela Zaitz (za 102). Izbrali so tudi še publikacijski odsek in odsek za pravila. Pristopnina v federacijo za društva je znašala 5 dolarjev. Redne seje so bile enkrat mesečno, kar je veljalo 28 let, pred dvema letoma pa so seje določili enkrat v dveh mesecih. Kmalu je pristopilo še pionirsko društvo »Delavec« št. 8. Druga chicaška društva niso hotela pristopiti, češ da so federacije samo prostovoljna združenja in da v okviru SNPJ nimajo nikakih pravic. Polagoma pa so pričeli razpravljati o položaju federacij tudi na konvencijah SNPJ, kjer so dobile priznanje in so vključena tudi v vsakoletne tiskane imenike društev in mladinskih krožkov SNPJ, ki jih izdaja glavni odbor SNPJ.

Ob ustanovitvi federacije je delovalo v Chicagu devet društev, od katerih se jih je fede-

Po 40 letih je obiskal domovino Anton Seme iz Minnesote. Z izseljencem Frankom Filipičem sta obiskala veliko domačih krajev. Anton Seme pozdravlja svoje hčere in sinove, prijatelje in znance in še posebej prijatelja Franka Shepela. Tudi Filipič pošilja pozdrave vsem prijateljem in znancem. Obema želimo res prijeten odmor med dragimi v domovini

Rojak Frank Eržen iz Los Angelesa s svojimi vnuki in njihovo učiteljico

Our compatriot Frank Eržen of Los Angeles with his grandchildren and their lady teacher

raciji pridružilo samo pet. Druga pa so na pobudo društva št. 131 ustanovila skupen odbor pod imenom »Zveza društev SNPJ v Chicagu«. Tekmovanje med obema zvezama je trajalo štiri leta, dokler se zveza ni razšla. Zatem so pristopila v federacijo društvo »Slovenski dom« št. 86 na severni strani, »Sosedje« št. 449 v Ciceru in »Narodni vitezi« št. 39. Zdaj so v federaciji vsa chikaška društva razen društva »Rožnik« št. 18, ki pa ne deluje.

Poleg teh devetih društev so v chikaških predmestjih (Cook county) še štiri društva SNPJ, od katerih pa je član federacije samo društvo »Sosedje« št. 449 iz Cicera. V zadnjih petih letih so

se v Chicagu tri društva SNPJ združila z drugimi društvi SNPJ.

Chikaška federacija je marsikaj storila in uredila. Imela je tudi mladinski krožek, ki pa je zaradi pomanjkanja vodilnih ljudi prenehal z delom; letos so ga pričeli spet obnavljati. Federacija ima svoj slovenski oddelek na chikaškem pokopališču, kjer so na spominski dan, 30. maja vsako leto, posebne slovesnosti. Pred nekaj leti je z odkupom delnic rešila Slovenski delavski center v Chicagu, edini tamošnji slovenski dom, da ni prišel v tuje roke. Zdaj deluje pri njej odbor stotih, ki naj bi zbral sredstva za zgraditev novega večjega doma chikaških Slovencev. Mnogo uspeha je imela federacija v letih krize (1930—1935) z zbiranjem pomoči za brezposelne. Zbrali so več kakor 500 dolarjev gotovine, veliko obleke in živil in s tem podprli 36 potrebnih slovenskih družin.

Proslava 30-letnice chikaške federacije je bila 15. maja v dvorani Lorraine v Chicagu. Sodelovali so pevski zbor »Prešeren« iz Chicaga, kvartet pevskega zbora »Zarja« iz Clevelanda. Slavnostna govornika sta bila Donald Lotrich in Louis Beniger.

Kakor torej vidimo, so federacije važen in koristen člen v omrežju društev SNPJ ter so s tem v zvezi tudi eden od nosilcev narodne zavesti in bratske pomoči med Slovenci v ZDA. Zaradi tega čestitamo chikaškim rojakom ob 30-letnici njihove federacije, katero je doživela kljub težkim preteklim časom in ji želimo še dolga leta uspešnega delovanja v korist Ameriške Slovenije.

Cd. A. K.

Slovenski filmi v Kanadi

Pred seboj imamo pismo, ki ga je naš izseljenec v Kanadi Joe Lesnik pisal ljubljanskemu filmskemu podjetju »Triglav film«. V njem sporoča, da so slovenski filmi naleteli v Kanadi na kar ugoden odmev med našimi izseljenci. Predvajali so med drugim slovenska filma »Dolina miru« in »Vesna« in to v Windsorju, Hamiltonu in Torontu. Uspeh bi bil lahko še boljši, če bi bili filmi posneti na ozki 16 mm trak. Film »Vesna« si je ogledal tudi glavni cenzor za Ohio, ki se je prav takrat mudil v Detroitu, in dobil je tako ugoden vtis, da je sklenil letos ali pa drugo leto obiskati Jugoslavijo in slikati njene naravne lepote. Težave so z najemninami, saj stane najlepša dvorana v Torontu za eno noč 150 dolarjev. Če bi imel filme posnete na 16 mm trak, bi jih lahko vrtel v dvoranah, ki jih imajo na razpolago naši izseljenci in tam najemnina me bi stala

nič. Dodaja tudi, da so bili cenzorji »Doline miru« tako navdušeni nad igranjem otrok, da so izjavili, da tudi Hollywood nima takih otroških igralcev.

Petje

mi pomeni vse!

Kjer koli so po svetu raztreseni Slovenci, jim je zvesta spremljevalka naša lepa slovenska pesem. Ob njej in z njo marsikaj težkega postane lažje. Veselih doživetij pa si brez pesmi sploh ne moremo misliti. Vsaj za nas Slovence to velja.

V Clevelandu, naši ameriški Ljubljani, je naša slovenska pesem včasih donela iz polnih grl. Mnogo teh grl je že za vedno obnemelo. Številne naše stare slovenske korenine so usahnile. Čas pač nezadržno teče. Toda naša pesem še živi. Mnogo zaslug pri tem ima naš rojak, glasbeni učitelj in dirigent Glasbene matice. Tone Šubelj, ki že desetletja med našimi ameriški rojaki goji našo pesem in ji priliva kakor dragoceni rožici. Koliko mladih pevskih talentov je pri tem odkril in jim utrl pot do uspeha.

Ena najvidnejših med temi je mlada operna in koncertna pevka, mezzosopranistka June Babitt-Price. June je rojena v Ameriki kot hči slovenske matere, ki ji je že v najnežnejši dobi vsadila v srce ljubezen do lepe slovenske pesmi. In prav letos je minilo dvajset let, kar jo je mati kot mlado študentko privedla h Glasbeni matici, kjer se je kmalu razvila v odlično pevko. Poleg Toneta Šublja, ki je bil njen prvi pevski učitelj in ki je takoj čutil, da je v mladi pevki odkril velik talent, se je mlada June glasbeno izpopolnjevala še na Cleveland Institute of Music ter pri operni pevki Estelle Price-Heibronn.

June Babitt-Price je danes steber cleveland-ske Glasbene matice. Poleg številnih koncertnih nastopov ima za seboj tudi vrsto odlično izvedenih glavnih vlog v znanih operah: Trubadur, Rigoletto, Marija Magdalena, Carmen, Mignon, Cavaleria Rusticana, Cigan baron, Traviata. Čeprav rojena in vzgojena v Ameriki, ji je slovenska pesem draga in kadar jo zapoje, poje z občutkom, kakor da je rojena na slovenskih tleh. Kakor pravi sama, ji je od vseh naših pesmi najljubša koroška »Gor čez izaro«. Kakor nekoč njena mati majhno June, danes tudi ona uči slovenske pesmi svoje otroke. Da znajo dobro po naše zapeti, so dokazali pozimi z nastopom na televiziji, kjer so zapeli stare slovenske božične pesmi. Njen starejši sinko pa je skupno z ma-

June Babitt-Price v vlogi »Carmen«

terjo nastopil že tudi v operi, in sicer v Mignon in v Carmen.

Konec februarja je v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave v Clevelandu priredila samostojen koncert, ki je izzvenel v pravi triumf. Program, ki je bil zelo obširen in pester, je obsegal slovenske in hrvatske pesmi in zahtevne operne arije. Kakor poroča Anton Šabec v Prosveti z dne 3. marca 1960, je z vsako točko posebej navdušila poslušalce. V prvem delu koncerta je zlasti vse globoko ganila z občuteno zapeto Zormanovo pesmijo »Oj večer je že«, ki je ameriškim rojakom ena najbolj priljubljenih pesmi. Višek večera, kakor pravi isti avtor, pa je pevka dosegla z arijo iz Bizetove opere Carmen.

»Ob končanem koncertu,« piše dalje rojak Šabec, »pa sem doživel nekaj, česar nisem še nikoli prej. Občinstvo ni vstalo, da bi odšlo, temveč je ostalo na svojih sedežih, tako da je pevka še trikrat nastopila s tremi pesmimi, ki jih ni imela na programu. S cvetjem, ki so ga nenehno prinašali na oder, pa je bila skoraj zasuta.« In dalje naglašava avtor: »Pevki in Glasbeni matici čestitamo na tem krasno uspelem koncertu! Prav tako čestitamo pianistki Veri Slejko, ki je pevko spremljala z dovršeno fineso ter tudi za njeno krasno odigrano Rahmaninovo skladbo.«

Mi v starem kraju nimamo k temu dodatni ničesar drugega kakor tople čestitke Glasbeni matici in pevki sami. Lepo bi bilo, da bi se kdaj z njo in njeno družinico srečali, če bo prišla obiskat rodni dom svoje matere. Takrat nam prav gotovo ne bo odbila želje in bo zapela tudi nam.

Ina Slokan

P O D O M A Č I

— Naši slovenski alpinisti, ki setavljajo prvo jugoslovansko skupino, ki je odšla v himalajsko gorovje, da zavzame doslej nepreplezana vrhova največjega gorovja na svetu — Trisul II in Trisul III —, so dosegli po velikih naporih lepo zmago. Dne 5. junija so zasadili jugoslovansko zastavo na vrh Trisula II, visok 6690 metrov, dva dni kasneje pa na 6170 metrov visoki vrh Trisula III.

— Mednarodna razstava motorjev in avtomobilov, ki je bila junija na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, je prikazala lep napredek domačih tovarn avtomobilov in motornih vozil. Med drugim je tovarna TOMOS iz Kopra razstavila motorna kolesa znamke »Colibri« v dveh novih izvedbah, ki uvršča to tovarno med proizvajalce najboljših športnih motornih koles na svetu.

— S 1. junijem je začel Zavod za socialno zavarovanje izplačevati povišan otroški dodatek. Dodatek je povečan za 250 din za vsakega otroka, od drugega dalje. Po novih predpisih je mesečna višina otroškega dodatka naslednja: za enega otroka 3240 din, za dva 6310 din, za tri 8980 din, za štiri 11.190 din in za pet 12.920 din. Za vsakega naslednjega otroka pa po 1730 din.

— Na Goriškem bo letos nekaterih pridelkov več kot lani, kar jasno kaže povečan odkup tržnih presežkov. Do 1. junija je bilo odkupljenih za 46 milijonov dinarjev več kmetijskih pridelkov kakor lani.

— Dokumenti makedonskega državnega arhiva in židovske občine iz Skopja dokazujejo neposredno vlogo največjega še živega nacističnega zločinca Eichmanna in njegovih pomagačev bolgarskih okupacijskih čet pri uničenju 8000 makedonskih židov.

— Naše pomembno industrijsko mesto Kranj praznuje letos 900-letnico. Za ta lepi jubilej je izšel obsežen zbornik o zgodovinskem razvoju Kranja. S praznovanjem je bil povezan tudi letošnji jubilejni Gorenjski sejem, odprt od 29. julija do 9. avgusta, na katerem je pokazalo in prodajalo svoje izdelke nad 200 razstavljalcev iz vse države. Na sejmu je bilo mogoče kupiti najrazličnejše izdelke — od drobnih spominčkov do kompletne dvostanovajske hiše.

— Samo v piranski občini je 115 počitniških domov, ki so last podjetij in tovarn iz raznih krajev Slovenije. Skupno je v teh domovih nad 3600 ležišč, kar je enako 18 velikim hotelom s po 200 ležišči. Domovi so v poletnih mesecih polno zasedeni. V njih zelo poceni letujejo delavci in nameščenci s svojimi družinami.

— Na povabilo Zveze ženskih društev si je večja skupina ameriških rojakov, ki so na obisku v Sloveniji, 2. julija ogledala v Ljubljani in bližnji okolici zdravstvene in gospodarske ustanove ter obiskala grobnico in spominski muzej belogardističnih žrtev na Urhu pri Ljubljani.

Most na Soči

Kojsko v Brdih

Gaberje na Vipavskem

DEŽELI

— Svetovno znana kobilarna v Lipici na Krasu je praznovala letos 380-letnico. Tu je zibel slovitih lipicanskih konj, ki še danes slovijo s svojimi nastopi v dunajski in španski jahalni šoli in navdušujejo na tisoče ljubiteljev te najlepše in najbolj plemenite živali. Na proslavi, ki je bila združena s programom, na katerem so pokazali plemeniti lipicanci številne svoje umetnosti, je bil navzoč tudi predsednik Jugoslavije maršal Tito.

— V Rogaševcih v Pomurju imajo šolarji svojo kmetijsko zadrugo. Ukvarjajo se s sadjarjo. — Kmetijska zadruga v Cankovi bo zgradila hleve za 200 glav živine. — Vaščani iz Fikšincev urejajo skupno s kmetijsko zadrugo cesto na odseku Fikšinci—Cankova. — Društva v Predanovcih so odprla svoj novi dom, ki ima dvorano za prireditve, manjšo za sestanke in posebne prostore za gasilce.

— V Količevem pri Domžalah bo v kratkem končana modernizacija tovarne papirja. Zdaj montirajo 100 metrov dolg kartonski stroj, ki tehta 400 ton. Za nabavo novih strojev so dali milijon dolarjev, gradbeni stroški pa bodo veljali 280 milijonov dinarjev. Proizvodnja se bo povečala od 11 na 16.000 ton papirja, lepenke in kartona; vrednost proizvodnje pa se bo dvignila od dve in pol na štiri milijarde dinarjev.

— Tudi tovarna papirja v Vevčah pri Ljubljani je dobila nov papirni stroj, ki bo dal letno 5650 ton 35-gramskega papirja, po katerem je na tržišču posebno veliko povpraševanje.

Zdole

Grgar

— V Beogradu je bil v začetku junija drugi obrtni sejem. Na njem je v posebnem paviljonu razstavilo svoje izdelke tudi 18 obrtnih podjetij iz goriškega okraja, ki so bili deležni lepega priznanja. Za svoje kvalitetne izdelke so prejeli kar tri zlate, šest srebrnih in štiri bronaste medalje.

— Belje, največji kmetijsko-industrijski kombinat v Jugoslaviji, se je v zadnjih letih tako razvil, da velja za največje podjetje te vrste v Evropi. Letos bodo kosmati dohodki tega kombinata znašali že 24 milijard dinarjev, leta 1965 pa bodo dosegli 60 milijard dinarjev.

— Telefon je zapel tudi na Rakitni. Napeljali so ga od Preserja in znašajo skupni stroški okrog 3 milijone dinarjev, k čemur so mnogo prispevali tudi vaščani.

— Šestdeset novih delavcev iz Šentruperta, Mokronoga in Ambrusa so nedavno sprejeli v Litostroju. Po osemtedenski poskusni dobi so začeli delati po normi.

— V Mostah pri Ljubljani bo Elektrogospodarska skupnost Slovenije gradila novo toplotno in toplotno omrežje. Z dvema agregatoma po 32.000 kW bo dajala letno okrog 320 milijonov kWh električne energije. Pripravljalna dela so že v teku.

— Novo osnovno šolo gradijo v Ljubljani na Kodeljevem. Nosila bo ime pesnikov slovenske moderne Ketteja in Murna. Ob šoli bodo pozneje dogradili še dijaški dom. Z vso opremo, ureditvijo parka in športnih objektov bo veljala okrog 184 milijonov dinarjev.

— Ljubljana bo v kratkem dobila prvo samopostrežno mesnico in sicer na Miklošičevi cesti. Drugo pa nameravajo odpreti v Wolfovi ulici.

Hvar

Ohrid — hotel Palace

Stari most v Mostarju (Hercegovina); zgradili so ga Turki l. 1566 na mestu hekdanjega rimskega mostu

— V Adlešičih so v juniju praznovali stoletnico domače šole. Lepo proslavo so posebno povzdignili domači folklorni plesi. Zanimiva je bila tudi šolska razstava, kjer je bilo med drugim prikazano tudi delo nekdanjega šolskega upravitelja iz Adlešičev — znanega narodopisca Boža Račiča, ki ima veliko zaslug, da je danes folklor iz Adlešičev znana tudi v svetu.

— Dve novi šoli za zdravstvene delavce bo dobila Ljubljana.

— Tovarna čevljev »Peko« v Tržiču se je preselila v nove obratne prostore.

— Ljubljanski gasilci so dobili nov gasilski dom, ki bo slovesno odprt septembra.

— Nova zadružna domova sta odprli kmetijska zadruga na Savi pri Litiji in kmetijska zadruga Špitalič v Tuhinjski dolini.

— Dan rudarjev 3. julija so naši rudarji tudi letos lepo praznovali. V Zagorju je imel delavski svet rudnika slavnostno zasedanje. Na večer pred praznikom pa so v novem Delavskem domu gostovali člani Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane z dramo »Dvanajst porotnikov«. Imeli so tudi več športnih tekmovanj.

— V Begunjah so se zbrali na velikem zborovanju v dnevih 16. in 17. julija nekdanji zaporniki zloglasnih begunjskih zaporov.

— Primorske letne prireditve v Kopru, ki so bile od 2. do 7. avgusta (z letošnjim letom že četrte), so navdušile gledalce z bogatim in kvalitetnim sporedom. Poleg priznanih jugoslovanskih plesnih skupin, mariborske Opere, skupine RTV Ljubljana, sta sodelovala še madžarska folklorna skupina in češki jazz ansambel.

— Prva jugoslovanska razstava jedrske energije bo v Beogradu pod okriljem Sejma tehnike od 23. avgusta do 18. septembra.

— Med Rožno dolino in Šempetrom na Primorskem gradijo novo cesto. Na njej bosta zgrajena dva večja objekta — nadvoz čez železniško progo in most čez potok Vrtojbo.

— V Karlovcih na Kočevskem urejajo veliko živinorejsko farmo. Pred dograditvijo sta dva hleva, kjer bo prostora za 200 glav živine. Farma bo namenjena vzreji mlade plemenske živine.

Desno: Ohridčanki v narodni noši

Spodaj levo: Budva, hotel Avala

Desno: Hercegnovi

Nove jugoslovanske priložnostne znamke

V LETU 1960

Generalna direkcija PTT v Beogradu je v svojem emisijskem načrtu letošnjih izdaj jugoslovanskih spominskih in priložnostnih znamk določila, da bodo letos izšle štiri serije takih znamk s skupno 28 znamkami. Poleg tega pa izideta dve dvojni seriji doplačilnih znamk s skupno 4 znamkami in ena izredna spominska znamka.

Kot prva redna izdaja letošnjih znamk je izšla 25. aprila serija 8 znamk, posvečena XVII. olimpiadi v Rimu. Na znamkah so upodobljene olimpijske športne panoge, in sicer: lahka atletika (15 din), plavanje (20 din), smučanje (30 din), rokoborba (35 din), kolesarjenje (40 din), jadranje (55 din), konjski šport (80 din) in mečevanje (100 din). Imenska vrednost serije je 375 din.

Na dan mladosti, 25. maja je izšla, kakor doslej že vrsto let, spet serija s slikami živali. Doslej so izšle že tri serije o živalstvu in tri o rastlinstvu. Ta četrta serija iz živalstva ima slike gozdnih sesalcev in obsega 9 znamk z naslednjimi slikami: jež (15 din), veverica (20 din), kuna (25 din), zajec (30 din), lisica (35 din), jazbec (40 din), volk (55 din), srnjak (80 din) in mermajec (100 din). Znamke teh serij so zelo priljubljene med filatelisti po vsem svetu, zlasti pa med zbiratelji motivskih zbirk živalstva oziroma rastlinstva. Tiskane bodo spet v Švici v znani tiskarni Courvoisier v Chaux de Fonds. Celotna serija bo stala 400 din.

23. avgusta letos izide v počastitev Prve jugoslovanske razstave jedrske energije, ki bo v Beogradu pod okriljem Sejma tehnike od 23. avgusta do 18. septembra letos, posebna priložnostna serija znamk. Obsegala bo vrednosti 15, 20, 40 din in na njih bodo prikazane velike naprave za jedrske raziskave v Jugoslaviji. Na vsaki znamki bo po ena slika takih naprav iz inštitutov za jedrske raziskave v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani.

Kot novost med našimi znamkami izide v septembru serija znamk, ki bo nadomestila dosedanje posamezne jubilejne oziroma spominske izdaje s po eno znamko in bo posvečena pomembnim dogodkom in jubilejem. Tako imajo n. pr. tudi v Švici vsako leto na spomlad posebno serijo štirih znamk posvečeno pomembnim dogodkom tistega leta. Letošnja naša serija bo imela 5 vrednosti, ki bodo spominjale na naslednje jubileje: 15 din na 100-letnico Srbskega narodnega gledališča v Novem Sadu, za 20 din na 100-letnico

*Iz serije znamk
v spomin
XVII. olimpiade
v Rimu*

Hrvaškega narodnega gledališča v Zagrebu, za 40 din na 50-letnico jugoslovanskega zrakoplovstva (na polet Slovenca Edvarda Rusjana), za 53 din na 15-letnico republike in za 80 din na 15-letnico Združenih narodov. Serija bo imela imensko vrednost 210 din.

Zadnja serija v letošnjem letu, verjetno za 29. november, bo pa posvečena našim zaslužnim možem na kulturnem polju ob njihovih jubilejih v letih 1958—1961. Prikazani bodo: pisatelj Ivan Cankar ob 40-letnici smrti (15 din), književnik Silvije Strahimir Kranjčević ob 50-letnici smrti (20 din), slikar Paja Jovanović ob 100-letnici rojstva (40 din), izumitelj Mihajlo Pupin ob 25-letnici smrti (80 din) in astronom Rudjer Bošković ob 250-letnici rojstva (100 din). Serija teh znamk bo stala 310 din.

Izven teh skupnih izdaj je izšla v juniju v proslavo 90-letnice rojstva velikega revolucionarja Vladimira Iljiča Lenina (1870—1924) pri-

ložnostna spominska znamka za 20 din, ki je bila izdana v veliki nakladi.

Kot doplačilne dvojne serije izideta, kakor že vrsto let, doplačilni znamki ob tednu Rdečega križa (ki sta že izšli v začetku maja) ter doplačilni znamki ob tednu otroka v oktobru.

Skupno bodo letos stale naše nove priložnostne, spominske in doplačilne znamke 1323 din. Kakor je videti z znamk, ki so že izšle in katerih slike objavljamo, so te znamke okusne. To si želijo vsi naši filatelisti, da bodo imeli za razmeroma visok znesek, ki ga bodo izdali za znamke, tudi primerno protivrednost v lepoti znamk v svojih zbirkah. Naj se še večkrat ponovi počastitev, kakor smo je bili deležni lansko jesen v ameriški in letos konec februarja v evropski izdaji znanega ameriškega obzornika »Life«, ko je bilo v slikovnem prikazu najlepših znamk na svetu objavljenih kar 20 jugoslovanskih znamk.

Cv. A. K.

Jugoslovanski film »Deveti krog«

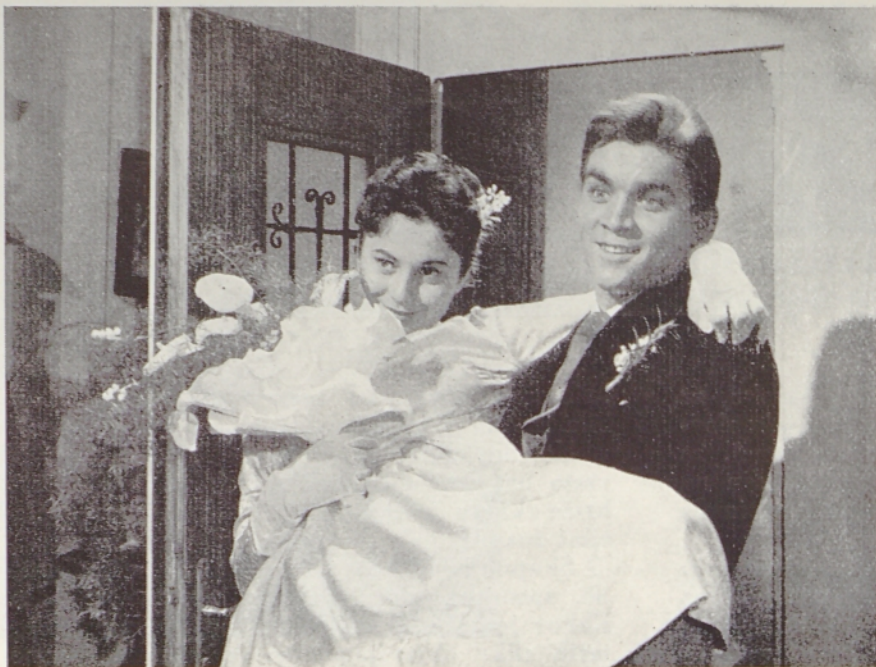
Kdo v svetu danes ne pozna imena in življenjske zgodbe mladega židovskega dekleta Ane Frank? Njen dnevnik, ki ga je pisala v skrivališču, preden so njo in njeno družino nemške zveri izsledile in se je njihova pot — oče je čudežno ostal pri življenju — zaključila v plinski celici, je izpoved milijonov Židov, ki jim je v drugi svetovni vojni nemški nacizem določil pogin.

Tudi novi jugoslovanski film »Deveti krog« se dogaja med drugo svetovno vojno in zajema zgodbo mladega židovskega dekleta. Scenarij za film je napisala Zagrebčanka Zora Dirnbach, novinarka, ki je po poreklu sama na pol Židinja. Sama pravi o sebi, da jo je pred nesrečno usodo Ane Frank obvarovala mati, ki je bila katoličanka, ponarejen dokument in kar je bilo seveda najvažnejše, skrivanje pred ustaši in Nemci. Pri pisanju tega scenarija ni mogla misliti, da bo prav ob izdelavi filma njegova vsebina spet tako aktu-

alna. Pri tem je mislila na kljukaste križe ter gesla, ki so jih letos fašistični elementi pisali po sinagogah v raznih evropskih deželah.

Tako smo bili spet opozorjeni na nevarnost, ki je v filmu »Deveti krog« prinesla smrt mladi Židinki Ruth in njenemu Ivi. Pred gledalci se vrstijo strahotni prizori iz življenja v koncentracijskem taborišču. Tisočeri načini mučenj, s katerimi so nacisti upajali »novi red«. Ples ustašev z internirankami, ki so jim z okovanimi škornji skakali po bosih nogah. Otroci, iztrgani staršem, do smrti izmučeni, se s poslednjimi močmi gnetejo v avtomobil, ki jih bo odpeljal v plinske celice — vse to se v srcu gledalca zgnete v en sam krik: nikoli, nikoli več v zgodovini človeštva se kaj takega ne sme ponoviti!

Film je izdelalo zagrebško filmsko podjetje, režiral pa ga je slovenski režiser France Štiglic in snemal Ivan Marinček. Režiser France Štiglic

Prizor iz filma:

mlada nevesta Ruth
(Dušica Žegarac) in
njen mladi nesojeni mož Ivo
(Boris Doornik) iz Splita

se je prav dobro zavedal, kako važna je izbira glavnih igralcev, predvsem pa mlade Ruth. Za to vlogo je bilo nad 700 kandidatk. Odločili so se za 16-letno Beograjkanko Dušico Žegarac, ki jo je lani Štigličev asistent po naključju srečal na cesti. Dekletovi starši so se smejali ponudbi in ker je Dušica še mladoletna, je moral pogodbo namesto nje podpisati oče. Sama pravi, da nikoli ni mislila in tudi ni imela želje, da bi igrala v filmu, tudi vojne sama ni doživela. Vendar pa je igrala tako pristno, da je vse prevzela.

Tudi za druge vloge so igralci posrečeno izbrani. Ruthinega nesojenega moža Ivo igra Boris Doornik, doma iz Splita, ki zdaj obiskuje Akademijo za igralsko umetnost v Zagrebu.

Jugoslovanski film »Deveti krog« so predvajali letos tudi na mednarodnem filmskem festivalu v Cannesu, kjer je bil nad vse toplo sprejet. Po končani predstavi so navdušeni gledalci na stopnicah festivalske palače obkolili naše mlade filmske igralce, ki so nad pol ure morali deliti avtograme. Kritiki so film zelo dobro ocenili ter predvsem naglasili lep napredek jugoslovanske kinematografije, humano idejo filma in posrečeno izbiro mladih igralcev — zlasti Dušice Žegarac za vlogo mlade Židinke Ruth. Izredno dobro je bila obiskana tudi tiskovna konferenca. Delegacija dijakov iz Cannesa se je ustvarjalcem filma prišla zahvaliti za globoko človeško vsebino tega filmskega dela.

Tudi Ljubljancane je film navdušil. Na premieri, ki so se je udeležili tudi igralci, so po predstavi gledalci vdrli na oder, tako da igralci sploh niso mogli oditi.

Za »Deveti krog« se zanimajo tudi številna tuja filmska podjetja in kaže, da bo prišel na platna mnogih tujih dežel.

Se

Sestnajstletna Beograjkanka Dušica Žegarac, ki igra v filmu »Deveti krog« glavno vlogo — Židinko Ruth

Mestno lutkovno gledališče iz Ljubljane je gostovalo na mednarodnem lutkarskem festivalu v Bochumu v Zahodni Nemčiji. Ob tej priložnosti je vodstvo gledališča povabilo na obisk v Slovenijo direktorja Lutkarskega inštituta iz tega mesta Fritza Wortelmanna. Ta strokovnjak je med bivanjem v Ljubljani izjavil, da sodi Mestno lutkovno gledališče med najboljša gledališča te vrste v Evropi. Dodal je, da ga je že zdaj povabil na ponovno gostovanje v nekatera nemška mesta, razen tega pa bo nastopilo tudi v zahodnonemški televiziji.

V *škofjeloškem muzeju* je minuli mesec razstavljal svoja dela znani slovenski akademski slikar Ive Šubic. To je bila njegova prva samostojna razstava. Ni naključje, da jo je priredil prav v Škofji Loki, saj je po rodu iz loške okolice, iz Poljanske doline. Na razstavi je slikar prikazal 28 olj. Snov za večino teh del je zajel iz vaškega življenja in skuša gledalcu približati predvsem današnjega vaškega človeka, njegova čustvovanja in hotenja.

Znana francoska gledališka skupina, ki jo vodita Madelaine Renaud in Jean Louis Barrault, je

od 14. in 15. junija po nastopih v Beogradu, Sarajevu in Zagrebu gostovala v Ljubljani. Francoski umetniki so uprizorili Molièrovega »Ljudomrznika« in Marivauxova »Varljiva razodetja«. Ljubljansko gledališko občinstvo je obe predstavi pristrčno pozdravilo in nagradilo umetnike s toplim aplavzom.

Osrednje slovensko gledališče — ljubljanska drama — je gostovala ves junij v raznih delih Slovenije. Tako je nastopala 6 dni v Pomurju in to v Murski Soboti, Beltincih, Lendavi, Gradu, Gornji Radgoni, Križevcih pri Ljutomeru in Ljutomeru. To gostovanje je bilo prvo po dolgih 22 letih. In zato ni čudno, da so prebivalci Pomurja vedno do kraja napolnili dvorane. Skupno si je predstavo »Dvanajst porotnikov« — z njo so nastopali v vseh krajih — ogledalo blizu 4 tisoč ljudi.

Plesni orkester RTV Ljubljana je od 17. do 21. junija 1960 gostoval na Madžarskem. Pod vodstvom dirigenta Bojana Adamiča in s pevkama Beti Jurkovič in Marjano Deržaj je imel v tem času koncerte v Budimpešti, v Peču in Siofoku. Kritika je nastop ljubljanskih glasbenikov ze-

lo ugodno ocenila. Plesni orkester RTV Ljubljana je dobro znan v mnogih evropskih deželah, saj je samo v zadnjih letih gostoval v Švici, Avstriji, Italiji, Madžarski in Poljski.

Drugi festival otrok je bil od 9. do 18. julija letos v Šibeniku v Dalmaciji. V bogatem in pišanem sporedu je sodelovalo nad 500 umetnikov iz vse države ter okoli 2000 otrok. Želja organizatorjev tega festivala je pomagati pri umetniški vzgoji otrok in tako ustvariti enotni kriterij estetske vzgoje najmlajših. V bogatem sporedu so gostovali tudi umetniki iz Ljubljane. Balet opernega gledališča je nastopil s »Pepelko« Sergeja Prokofjeva, orkester ljubljanske Opere pa s koncertom »Veliki mojstri za otroke«, ki obsega dela Brittna, Prokofjeva in Paula Dukata.

Trije naši največji zavodi za defektno mladino so konec junija v Ljubljani praznovali pomembne obletnice. Zavod za gluho mladino 60-letnico delovanja, Zavod »Janeza Levca«, to je zavod za otroke z duševnimi motnjami v razvoju — 50-letnico dela in Zavod za slepo mladino 40-letnico svojega plemenitega poslanstva.

Coetko Golar:

Pesem o kosu

*Kos je bil pri dečli v svatih —
to sta, to sta se ljubila!
Vse mu čare je odkrila
v lepih uricah in zlatih.*

*Snubil, pel je in poljubljal
njene ustnice in tilnik
in smehljal se je nasilnik,
ko nedolžnost je pogubljal.*

*Črna mu sedaj je duša,
kakor suknjica je črna,
pesemca je le srebrna,
kadar svoje dek-le skuša.*

Stojan Batič:
Kompozicija

V primerjavi z letom 1955 se je število učencev v teh posebnih šolah povečalo za petkrat, število šol pa se je zvišalo od 12 na 44. Hkrati so se bistveno izpopolnile tudi metode pri obravnavanju prizadetih otrok. Zdaj deluje na posebnih šolah za defektne otroke v Sloveniji 351 defektologov. Novi zakon o posebnem šolstvu pa narekuje še nadaljnje širjenje pouka. Taka razširitev posebnega šolstva bo predvsem v uteho staršev defektnih otrok, saj doslej večkrat niso mogli rešiti osnovnega vprašanja — kako pomagati svojemu otroku, ki zaradi prizadetosti ni mogel obiskovati redne osnovne šole.

Kulturno prosvetno društvo »Slovenski dom — Triglav« v Karlovcu na Hrvaškem je praznovalo 30-letnico društvenega de-

lovanja. Slovenska kolonija v Karlovcu je stara že več stoletij in sega v čas nadvojvode Karla, ki je dal sezidati na ozemlju današnjega Karlovca tedaj edinstveno trdnjavo v Evropi. Gradili pa so jo po večini Slovenci, delavci in obrtniki. Kulturno društvo »Triglav« iz Karlovca ima zdaj okoli 600 članov; ti delujejo v dramski, pevski, godbeni in harmonikarski sekciji.

Velik festival mladinskih pevskih zborov je bil v Celju od 20. do 22. maja. Na njem so sodelovali mladi pevci iz Slovenije, ostalih republik in tudi iz zamejstva, to je iz Koroške in iz Trsta. V pripravi na to veliko pevsko manifestacijo je sodelovalo v Sloveniji okoli 50.000 mladih ljudi. Pred festivalom so bila namreč v občinah in nato v okrajih poseb-

na izbirna tekmovanja, tako da so prišli v Celje zares samo najboljši. Med festivalom je bil v Celju tudi posvet zborovodij mladinskih pevskih zborov. Takšne manifestacije, kakršna je bila ta v Celju, doslej pri nas še nismo imeli in je v tako velikem obsegu ne poznajo tudi v drugih evropskih deželah.

Založniški zavod »Jugoslavija« v Beogradu je objavil v tujih jezikih najvažnejše gradivo o petem kongresu SZDL Jugoslavije. Gradivo je izšlo v angleščini, francoščini, nemščini, ruščini in španščini.

20. junija so v Ljubljani odprli zanimivo razstavo fotografije z naslovom »Pionirski foto«. Slovenski pionirji so poslali na razstavo 488 fotografij in 8 fotogramov. Dela otrok so vzbudila veliko zanimanje tako glede izvirnosti kakor tudi tehnike. Najboljša dela so bila nagrajena. Z zbirko fotografij se bodo slovenski pionirji udeležili prvič tudi evropske mladinske razstave; ta bo jeseni v Kölnu.

Slovenski kipar Ivan Napotnik je umrl 19. junija v Šoštanju, star 72 let. Po končanem študiju na dunajski akademiji je Napotnik nekaj časa delal na Dunaju in v Budimpešti, pozneje pa se je vrnil v svoj rojstni kraj. Razen portretov in arhitektonske plastike so izredno pomembna njegova dela v lesu, s katerimi je oživil ljudsko rezbarsko umetnost.

Jože Smit:

Na naših tleh

*O, kako ljubim
to sveto zemljó,
ki jo sivorjavo
spet jemljem v rokó!*

*Kruh mi po njej diši
in redkev in vrč.
Tudi moj grob
naj bo iz rodne prsti...*

Kaj delajo naši na tujem

Iz Francije

PRVIČ MED NAMI

V maju nas je obiskal generalni konzul Luka Belamarič v spremstvu tov. Urbančiča. Z velikim veseljem smo ga sprejeli, saj je bil prvič med nami. Dopoldne se je sestel odbor našega društva »Bratstvo-Jedinstvo«, popoldne pa smo se zbrali Jugoslovani v dvorani, kjer nam je g. konzul izčrpno in zanimivo govoril o napredku naše domovine. Prehitro smo se morali ločiti. Zelja nas vseh je, da se kmalu spet vidimo v naši majhni koloniji.

Aprila smo izgubili dva družtvena člana: Cveta Karla, starega 65 let, in Karla Vrbaška, starega 60 let. Oba sta bila doma iz zelene Štajerske. Na zadnji poti smo ju spremili z družtveno zastavo in položili vence na grob. — Bodi jima lahka tuja gruda!

Selak,

La Mashine Nievre, Francija

NEKAJ VESELIH IN ŽALOSTNIH NOVIC

Za naše družtvene pevce smo priredili 26. maja v dvorani gostilne Poisson majhno zabavo. Kupili smo prašička, ki so ga naši v tem poslu znani specialisti spekli na ražnju. Pečenka je bila zares okusna. Zabave se je udeležil tudi konzul Brković. Ob petju, smehu in veselih zvokih Tinčkove harmonike nam je veselje večer kar prehitro minil. Posebno nas je zabaval dr. Pešić, ki ga ne bomo hitro pozabili.

V nedeljo, 29. maja smo se v lepem številu udeležili v L'Hopitalu odkritja spomenika ponesrečenim rudarjem iz rudnika St. Fontaine. Odkritje je bilo prav ob obletnici velike rudniške nesreče, ki je težko prizadela tudi šest jugoslovanskih družin. Na žalostni spominski svečanosti se je poklonilo 44 zastav rudarskih društev, med temi tudi dve zastavi jugoslovanskih izseljencev — društva »Save« in »Sv. Barbare« iz Jeanne d'Arc.

V ponedeljek, 30. maja smo pokopali rojaka Antona Gorenca, ki je

bil doma iz Skofič pri Mokronogu. Bil je priden delavec ter je po sihtu še domačinom pomagal. Ni si ustvaril družine, živel je sam, njegova edina zabava je bila lov. Rad pa je prihajal na naše prireditve in poslušal petje. Ena njegovih zadnjih želja je bila, da se je vključil v naše društvo. Radi smo mu jo izpolnili. V lepem številu smo ga spremili do prezgodnjega groba in mu zapeli, predsednik Blatnik pa

Pokojni Anton Gorenc, doma iz Skofič pri Mokronogu

mu je spregovoril v slovo. Rojaki v tujini, vključite se pravočasno v katero koli društvo, da ne boste čisto sami, če pride bolezen ali celo smrt. Saj je žalostno za nas vse, da mora ob smrti samskega rojaka, ki ni vključen v kakšno društvo, poskrbeti za njegov pogreb občina.

Pa omenimo na koncu še naše stare grče, ki jih je med nami še kar precej in smo ponosni nanje. V Creutzwaldu so najstarejši rojaki Alois Razpotnik, ki ima 87 let, Franc Poglajen 85 let, Henrik Stadler 77 let, Alois Bervar 62 let in Johana Garber 58 let. V Merlebachu pa je najstarejša članica društva 85-letna Marija Glinškova, tej sledi po letih 78-letna Marija Golob, nato 75-letni Hajnrich Krajnc, 72-letni Anton Vidmar, 71-letna Marija Matoh, 68-letni Štefan Brezovšek in 67-letni Martin Pavlinč.

Franc Abram, II. tajnik društva »Save« Freyming

Iz ZDA

PRVA JUGOSLOVANSKA LADJA V MILWAUKEEJU, CLEVELANDU IN CHICAGU

Dne 6. maja je prispela prva jugoslovanska ladja v pristanišče mesta Milwaukee, 10. maja pa je ta ladja prispela v clevelandsko pristanišče. Je to 4.000-tonska motorna ladja »Zenica«, ki je prišla v ta mesta po lani dograjeni pomorski poti po reki Sv. Lovrenca. »Zenica« je natovorila v Clevelandu 280.000 funtov raznih potrebščin za italijanske livarne, ki jih bo prepeljala v Genevo, zatem pa pojde tovor po železnici v Turin. Iz Clevelanda je ladja odplula v Chicago, kamor je prispela 14. maja. Pripeljala je jugoslovansko vino in žganje, naložila pa drug tovor, s katerim je odplula proti Jugoslaviji. Kapitan ladje Filip Vranković je sprejel čičaške novinarje ter jim povedal, da ladja sprejema tudi potnike. Za 200 dolarjev se pripelješ v Jugoslavijo in si spotoma lahko ogledaš razna kanadska, francoska in italijanska pristaniška mesta. Mnogi mornarji na »Zenici« imajo sorodnike v Chicagu. Več sto čičaških jugoslovancev je obiskalo ladjo, na kateri so pili domača vina, prepevali jugoslovanske pesmi in se počutili, kakor da so na koščku stare domovine. »Zenica« in njena sestrška ladja »Vareš« bosta prihajali v Ameriko izmenoma vsak mesec.

KLUB SLOVENSКИH UPOKOJENCEV V BARBERTONU

V začetku aprila so se v prostori društva »Domovina« sestali slovenski upokojenci v Barbertonu, O. in so sklenili ustanoviti klub upokojencev, kakor jih imajo slovenski in drugi upokojenci že v nekaterih drugih mestih. Ti klubi so zlasti potrebni zaradi boja za izboljšanje bolniškega in starostnega zavarovanja upokojencev. Takoj je pristopilo 20 slovenskih upokojencev. Izvoljen je bil pripravljalni odbor, ki mu predseduje Louis Arko, blagajnik pa je Anton Godeša. Sprejeli so tudi pravila, pri čemur so zlasti pozdravili enakopravno članstvo žensk. 1. maja so imeli že drugi sestanek, v začetku junija pa tretjega.

10 LET PARKA ARCADIAN V MILWAUKEEJU

Pred 10 leti se je sestel v Milwaukee, Wis. odbor Združenih društev SNPJ, ki je poskrbel za nakup lepega parka Arcadian, ki je postal skupno shajališče in izletišče milwauških Slovencev. Na ureditve parka so tamošnji naši rojaki lahko ponosni. Lastništvo parka so

zdaj spremenili v delniško družbo, da bodo tudi lastniki delnic gledali na uspeh gospodarstva te ustanove. Za upravo parka skrbita še posebna kluba, moški in ženski.

USPEH

CLANSKE KAMPANJE SNPJ

Konec marca je bila zaključena polletna akcija za pridobivanje novih članov, ki jo je v proslavo 55-letnice svojega obstoja organizirala Slovenska narodna podporna jednota v Chicagu. Pridobili so 3.272 novih članov in 365 zvišanj zavarovalnine. Vsi ti novi člani so se zavarovali za skupno 3.000.000 dolarjev posmrtnine in boleznine. Pri kampanji je sodelovalo 350 društev. Razdeljenih bo 60 državnih nagrad, 42 okrožnih in 35 splošnih nagrad. Največ novih članov je pridobilo društvo Pioneer št. 158 v Strabanu, Pa. in sicer 211. Med nagrajenimi so štirje, ki jim je Slovenska narodna podporna jednota kot nagrado plačala vožnjo v Jugoslavijo in nazaj. Od teh so trije Frances Clay, John Barufaldi in John Miklaučič prišli z izletniki clevelandske federacije v domovino, medtem ko četrti, znani društveni delavec Peter Benedict iz Kalifornije, zaradi slabega zdravja ni mogel priti.

ZLATE POROKE

15. januarja sta proslavljala zlato poroko John in Mary Herak, člana društva št. 51 Ameriške bratske zveze v Braddocku. Imata štiri hčere. — 9. aprila je bila v Slovenskem narodnem domu v North Chicagu proslava zlate poroke znanih društvenih delavcev Andrewa in Josephine Barthel, ki sta obadva doma z Vrhniko. Andrew, ki je ustanovitelj Slovenskega narodnega doma, je že od leta 1911 delaven v naprednih društvi in je skupno z Mattom Jerebom napisal zgodovino slovenske naselbine Waukegan—North Chicago. Na proslavi je bilo 150 oseb. Ima 2 hčeri, sina in 11 vnukov. — 11. aprila sta praznovala 50-letnico skupnega življenja Joseph in Katrica Sircelj iz Maple Heightsa, O. Joseph je iz Meniške vasi pri Toplicah na Dolenjskem, Katrica pa iz tamošnje okolice. Imata sina, tri hčere ter 12 vnukov in vnukinj. — 24. aprila sta proslavljala 50-letnico poroke v Clevelandu Frank in Katarina Železnik, doma iz okolice Vrhniko. Imata pet otrok in 15 vnukov in vnukinj. K zlati poroki se je pripeljal iz domovine slavljenčev brat iz Podlipa pri Vrhniku. — 15. maja sta imela v Clevelandu zlato poroko Anton Meljač in žena. Vsem slavljenčcem naše čestitke in želje za še mnogo zdravih let.

70-LETNICA DRUŠTV

Društvo št. 2 Kranjsko slovenske katoliške jednote sv. Jožefa v Jolietu, Ill., ki je eno izmed prvih slovenskih vzajemno podpornih društev, je proslavljalo 15. maja 70-letnico obstoja. Posebej so počastili vse člane, ki so že 50 in več let člani društva.

10-LETNICA SND V DETROITU

15. maja je bila proslava 10-letnice Slovenskega narodnega doma v Detroitu, Mich. Slavnostni govornik je bil predsednik glavnega nadzornega odbora SNPJ Mike Kumer.

POMOČ GASILCEM V STARI DOMOVINI

Prostovoljno gasilsko društvo v Poljanah nad Skofjo Loko je poslalo prirčno zahvalo rojakom, ki so prispevali sredstva za gradnjo gasilskega doma v Poljanah. Sredstva je zbiral tamošnji rojak Frank Oblak.

LEPI PROSLAVI V SHARONU, PA.

Na materinski dan v začetku junija so imeli v Sharonu, Pa. lepo materinsko proslavo, ki jo je priredil mladinski pevski krožek št. 21 Slovenske narodne podporne jednote. Mladinski zbor je prav lepo prepeval. Prijetna je bila tudi proslava očetovskega dne, ki je bila 12. junija.

ROJAK NA POTOVANJU OKROG SVETA

Rojak A. Zelenik iz Waukegana se je napotil v domovino s potjo okrog sveta. Iz San Francisca je potoval na Havaje, Japonsko, Filipine, Formozo, Vietnam, Indijo in okrog Afrike do Ljubljane.

»SRCE IN DENAR«

Federacija slovenskih društev v Barbertonu, O. je priredila 28. maja na odru tamošnjega Slovenskega centra spevoigro »Srce in denar«. Igro so igrali tam rojeni fantje in dekleta slovenskega rodu, ki so se mnogo potrudili, da uprizorijo spevoigro v slovenščini.

POČASTITEV SLOVENSKEGA ROJAKA

Inženir Louis Drašler, večletni ravnatelj za javne usluge v Clevelandu, je bil nedavno izvoljen za predsednika zveze ameriških javnih uslužbencev.

Iz Kanade

KANADSKI PEVCI V RADIU

Moški pevski zbor društva »Triglav« v Kirkland Lakeju, Ont. je imel 17. aprila na radijski postaji CJKL v Kirkland Lakeju polurni

koncert. Na sporedu so bile večinoma slovenske narodne pesmi. Zbor vodi Matija Ottoničar. 14. maja pa je ta zbor priredil izlet v slovensko naselbino Naranda, Que., združen s koncertom. Koncert so obiskali tudi rojaki iz raznih sosednjih slovenskih naselbin, kakor so Malar-tic, Val d'Or in druge.

Iz Chileja

JUGOSLOVANSKI UČITELJ V ANTOFAGASTI

Velika želja jugoslovanske naselbine v Antofagasti, mestu, ki ima 100.000 prebivalcev, je bila že od nekdaj, da bi prišel tja učitelj, ki bi njihove otroke učil materinščine in jih spoznaval z domovino njihovih staršev. Ta želja se je izpolnila, ko je v decembru 1959 prispel tja učitelj Damir Pašutić z ženo in dvema otrokoma. Učitelj je doma z otoka Brača, od koder je 90% Jugoslovancev v republiki Chile. Novemu učitelju so priredili časten sprejem, ki so se ga udeležili poleg častnega jugoslovanskega konzula Petra Radmilovića številni člani jugoslovanske naselbine in predstavniki jugoslovanskega veleposlaništva.

Iz Argentine

DVE PRIREDITVI »ZARJE« V BUENOS AIRESU

Argentinsko-jugoslovansko društvo »Zarja« (Amanecer) v Buenos Airesu je imelo 7. maja ob prazniku 150-letnice argentinske neodvisnosti veliko proslavo, na kateri je nastopil društveni pevski zbor pod vodstvom Cirila Krena, več solistov in dramski odsek z enodejanko. — 18. julija pa je bil ob prazniku zastave še sedmi kulturni festival tega mladega slovenskega društva.

PROSLAVA V ROSARIU

22. maja je priredil Centro Yugoslavo v Rosariu svečano akademijo ob proslavi 150-letnice argentinske neodvisnosti. Nastopil je pevskotamburaški zbor »Zagreb«, mladinska skupina pa je prikazala nekaj točk iz jugoslovanske in argentinske folklore.

25 LET SLOVENSKEGA PODPORNEGA DRUŠTV V VILLI DEVOTO

12. maja — točno 25 let po prvem ustanovitvenem sestanku — so imeli na Simbronu, kjer je sedež Slovenskega podpornega društva v Villi Devoto, častni večer društva, na katerem so proslavili njegov srebrni jubilej. Zgodovino društva je orisal predsednik Živec. Dolgoletnim članom so razdelili častna odlikovanja.

Rojaki nam pišejo

VSE ČASTI VREDNA »RODNA GRUDA«

Prinašaš nam mnogo veselja in obujaš srčne želje za ponoven obisk domovine. Smrt mi je ob vratih stala, pa sem jo odgnala, ker hočem še obiskati lepo zagorsko dolino, da bom spet slišala naše ptice in jedla domače orehove potice, pa tudi dobre rezance in okusne golaže. Tudi na Dolenjsko se bomo peljali in preko Krke zaveslali. Tja do lepe Trške gorice, pokusit žlahtne naše kapljice. V tristoletno lipo bomo sedli in zdravljčko veselo zapeli: Kar Trška gora nam rodi, to zdravje naše poživi!

Tudi morje nas prijazno vabi, o prelepi Jadran plavi, po njem plava hrastov brod in vodi ga slovenski rod! Bodite lepo pozdravljeni, kmalu se bomo videli!

Oprostite moji pisavi, roka se mi trese od veselja in starosti!

Apolonija Znidaršič
Douar, Sev. Francija

LETOS SPET NA SVIDENJE

Hamborn, Nemčija

Lepo prosim, da mi izpolnite eno veliko željo. Zelo rad bi imel Slovenski izseljenski koledar. Upam, da mi ga boste poslali, četudi sem z naročilom že poznen. Poleti spet pridem v Jugoslavijo in se oglasim pri Vas. Tam je tako lepo, žal, čas vse prehitro mine. Spet bom skušal obiskati lepe kraje ob sinjem Jadranu, biser Gorenjske Bled in slovenske gore.

Johan Kočar

ZANIMA ME ŽIVLJENJE NASIH IZSELJENCEV

Jesenice na Gor., Slovenija

Že večkrat mi je prišla v roke Vaša revija »Rodna gruda« in zelo sem se nadušila zanj. Zanima me življenje naših izseljencev v tujini, zato želim postati Vaša naročnica. Prosim za vse letošnje številke in Vam želim pri urejanju »Rodne grude« veliko uspeha.

Olga Strle

HVALEŽNA SEM, KER NISTE USTAVILI LISTA

Chisholm, Minn., ZDA

Spoštovani, oprostite, ker sem tako zakasnila s plačilom naročnine za »Rodno grudo«. Pošiljam Vam za dve leti 10 dolarjev. Prav hvaležna sem Vam, ker niste ustavili pošiljanje lista, kajti zelo rada in z veseljem ga prebiram.

Margaret Blatnik

VSAKEMU SLOVENCU PRIPOROČAM VAS PRELEPI KOLEDAR

Clarksville, Pa., ZDA

Bodite vsi prav lepo pozdravljeni z željo za Vaše nadaljnje uspehe. Lepo Vam se zahvaljujem za poslani Slovenski izseljenski koledar. Knjiga je zelo lepa in jo priporočam vsaki zavedni Slovenki in Slovencu. Ne bo mu žal, če jo naroči in vso prebere. Prav tako »Rodno grudo«, ki jo vsak mesec z velikim veseljem prejemam. Ponosna sem, ko vidim, kako moja draga rojstna domovina lepo napreduje in vem, koliko trpljenja ste morali prestati, da ste svobodno zadihali in dosegli tako lepe uspehe. Pošiljam Vam pet dolarjev. Sporočite, če je vse plačano, ker nočem, da bi bili kaj na izgubi.

Mary Gorišek

HVALA ZA VAŠE PLEMENITO DELO

Waterbury, Conn., ZDA

Z velikim veseljem sem prejela Vaš koledar in revijo. Hvala Vam! Pošiljam Vam denar in pridružujem se izjavam Vaših naročnikov, ki pišejo, kako zelo drage so jim slovenske besede in še bolj slike, ki jih pri matici tako skrbno izberete. Da, tudi jaz sem Vam zelo hvaležna za Vaše plemenito delo, ki družni naš izseljence z našimi ljudmi in rojstnim krajem. Zelo bi Vam bila hvaležna, če bi

med Vašimi naročniki našli koga iz Connecticut, ker zelo pogrešam naše rojake. Rada bi živela v Clevelandu, kjer je veliko Slovencev skupaj, še bolj pa si želim, da bi kaj kmalu prišla na obisk domov.

Francka Veilleux (Roblek)

NI NAM ŽAL, DA SMO NAROČILI »RODNA GRUDA«

Canley Heights, Sydney, Avstralija

Poslali smo Vam denar za naročnino »Rodne grude« in ni nam žal, da smo jo naročili. Radi jo čitamo, ker je zelo zanimiva. Ostali bomo Vaši stalni naročniki, čeravno imamo tudi tukaj precej slovenskih knjig. Še bolj nas namreč zanimajo redne novice iz starega kraja.

Štefan Zekš

VSAKOMUR PRIPOROČAM IZLET PO SLOVENIJI

Keewatin, Minn., ZDA

Oprostite, ker se nisem prej oglasila, kriva je bila gripa, ki me je za nekaj časa položila v posteljo. Pošiljam vam denar za album, katerega sem bila zelo vesela. Moje misli so takoj poletele tja, koder smo delali izlete pred petimi leti. Izlet po lepi, dragi Sloveniji vsakomur toplo pri-

poročam. Letos vas je obiskalo veliko naših Slovencev. Kako srečni so! Spet se bodo naužili tistega svežega zraka v mili, nikdar pozabljeni domovini. V rodni kraj, kjer mi je tekla zibelka, si še vedno želim. Saj so povsod po svetu mnoge prirodne krasote, a nikjer ni lepše, kot v domačem kraju!

Mary Kolar

NASE DRUSTVO »LIPA« JE PRAZNOVALO 50-LETNICO

Cleveland 19, Ohio., ZDA

»Rodna gruda« mi je zelo všeč, enako moji soprogi. Upala sva, da vam bova naročnino osebno izročila, kot leta 1957, ko sva obiskala rojstno domovino prvič po 36 letih odsotnosti. V februarju je umrla mati moje žene; tako zelo sva jo želela še enkrat videti, pa nam sreča ni bila mila. Zato sva potovanje za enkrat odložila in vam za naročnino pošiljava deset dolarjev.

Pri nas v Clevelandu praznujemo 50-letnico naših bratskih podpornih društev SNPJ in Slovenske dobrodelne zveze. Praznovanja se vrste drug za drugim. Naše društvo »Lipa« št. 129 SNPJ si je zbralo prostor za proslavo v našem društvenem parku. 23. aprila je bilo petdeset let, odkar je ustanovljeno. Pomladni koncerti so za nami. Pri našem »Slovanu« v Euclidu se pripravljamo že na jesenskega. »Slovan« je tu-

Predsednica društev SZZ za Ohio in Michigan Antoinette Tanko s soprogo

di naročnik »Rodne grude« in pevci jo prav radi prebirajo.

Lep pozdrav vsem v domovini in vsem izletnikom, ki so zdaj v Sloveniji!

Mary in Joseph Trebec

TUDI MI PRISPEVAMO
K SLOVENSKI PESMI

Bellewue, Pittsburgh 2, Pa., ZDA

Oprostite, ker sem pozna z naročnino za »Rodno grudo«. Zelo bi jo pogrešala, če bi jo ustavili. Prilagam ček za pet dolarjev, kar je več, naj bo za pomoč vašemu tisku.

V Pittsburghu imamo slovensko radio uro že deset let; prvi slovenski program pa smo imeli že 1939. leta in smo ga oddajali več kot leto dni. Da bi se naše pevske društvo »Prešeren« ohranilo, smo pred letom in pol ustanovili mladinsko pevske društvo. Imamo petdeset članov v starosti od sedem do štirinajst let. Letos v aprilu so priredili prav lep koncert. Lahko bi vam o tem veliko pisala, pa vem, da dobite mnogo poročil iz raznih krajev in komaj utegnete vse prebrati. Torej toliko le mimogrede, da boste vedeli, da tudi mi prispevamo k slovenski pesmi in da so nam domači kraji še vedno pri srcu.

Mary Skerlong

OBISKOVALCEM SNPJ
VELIKO RAZVEDRILA
Slovan, Pa., ZDA

Pošiljam vam denar za »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar 1961. Ob tej priložnosti želim članom Slovenske narodne podporne jednote, ki so vas letos v tako lepem številu obiskali, mnogo razvedrila, zabave in zadovoljstva v dragi domovini. Vam pa veliko uspehov in napredka pri izgradnji nove Jugoslavije za korist delovnih ljudi. Upam, da se prihodnje leto vidimo!

Karolina Papesh

POZDRAV OD »SLOVANA«
IZ EUCLIDA
Euclid, Ohio, ZDA

Po naročilu članov pevskega zbora »Slovan« v Euclidu vam pošiljam naročnino za »Rodno grudo« za dve leti. Ker bo ta zbor

prihodnje leto obhajal 25-letnico (ustanovljen je bil 6. februarja 1936), želimo, da bi čitatelji »Rodne grude« po vsem svetu vedeli, da imamo tukaj zbor, ki obstaja skoraj iz samih mlajših, tukaj rojenih, a zavednih Slovencev, ki ljubijo slovensko kulturo in slovensko pesem. Žal pri zboru ni več ustanovnih članov, ostalo je le še šest starejših pevcev, ki pa se dobro držijo in pomagajo mlajšim do vse boljših uspehov. Provi pevovalca je bil Jack Nagelj, za njim za kratko dobo J. Ivanuš, V. Malečkar, Fr. Vauter; zadnjih osem let pa poučuje Anton Shubel, ki je zelo priljubljen pri pevcih in ga visoko cenijo. Želimo, da bi ti mladi pevci še dolgo peli slovenske pesmi in navduševali tukaj rojeno mladino slovenske krvi. — Vsem čitateljem »Rodne grude« pošiljamo prav vesel pevski pozdrav!

Predsednik Joseph Durjava

SPOZNAJO NAJ RESNICO
North Chicago, Ill., ZDA

Pošiljam vam naročnine za »Rodno grudo«. Letos imate veliko ameriških Slovencev na obisku. Med njimi so tudi rojaki iz naše naselbine. Prosim, vse lepo v našem imenu pozdravite. Povejte jim, da jim želimo, da se imajo lepo, da se dobro zabavajo in pa da docela spoznajo pravo resnico o napredku naše rojstne domovine. In končno: zdravi in veseli naj se povrnejo!

Andrew Bartel

MOJI HČERKI VPRASUJETA
PO »RODNI GRUDI«
Chisholm, Minn., ZDA

Moji hčerki Cat in Ruthie pogosto vprašujeta, če je že prišla »Rodna gruda«. Zelo jima je všeč in spominja ju na obisk Slovenije, v kateri sta bili z menoj pred šestimi leti. Bilo jima je lepo in veselo in nikdar ne bosta pozabili dobrih, veselih sorodnikov in vesele slovenske domovine. Obe hodi že v višje šole. Cat prejema po dve sto dolarjev šolnine od Slovenske ženske zveze, Ruthie pa tri sto dolarjev od tordke, kjer dela oče. Obe pravi, da bosta takoj, ko končata šolo, spet prišli

med vas, kajti lepših počitnic si nikjer na svetu ne moreta misliti, kot v lepi Sloveniji!

Kot predsednica našega društva Slovenske ženske zveze želim vsem članicam iz Chisholma vesele, srečne počitnice med svojimi dragimi v rojstni domovini; obenem pa jim sporočam, da težko pričakujemo njihovega povratka!

Frances Hren

Z ALBUMOM SEM NAREDILA
VELIKO VESELJE
Rochester, N. Y., ZDA

Izrekam vam najpriskrajnejšo zahvalo za album, ki ste mi ga poslali. Z njim sem naredila veliko veselje slovenski družini, ki živi v naši bližini. Če bo sreča mila, bom prelepe slike rojstne domovine letos videla v resnici. Domotožje, ena najtežjih bolezni, me je premagalo in vem, da bom ozdravljena, ko se uresniči moje sanje. Nestrpnost pričakujem dne, ko bom spet videla moj ljubi dom, ko bom obiskala grob pokojnih staršev, ko bom občudovala krasno naravo ter uživala sveži vonj naših rož, katerih cvet je na svetu najlepši!

Kristina Eberhart

»RODNO GRUDO«
VEDNO ODDAM NAPREJ
Meadow Lands., Pa., ZDA

Pošiljam vam enoletno naročnino za novega naročnika Franka Bayca. »Rodna gruda« mi je tako všeč, da jo vedno nestrpnost pričakujem. Prav hitro obo preberem, nato jo oddam naprej, sosedom, prijateljem in znancom. Tako tudi pridobim nove naročnike. Prisrčno vas vse pri Izseljenski matici in v domovini pozdravljam!

Frank Ferlich

DOMOVINA — IZ VSEGA SRCA
POZDRAVLJENA!
Winterslag, Belgija

Prav lepo vam se zahvaljujem za tri zvezke »Rodne grude«, ki ste mi jih poslali na upogled. Prosim vas, če je le mogoče, da nadaljujete s pošiljanjem. V poletju pridem na obisk v ljubi rojstni kraj po 32 letih, takrat se oglasim tudi pri vas.

Domovina — že v naprej te iz vsega srca pozdravljam, saj vedno sanjam o tebi!

Anton Kovše

SLOVENSKI JEZIK —
EDINI UP V TUJINI
Lorain, Ohio, ZDA

Upam, da še niste ukinili »Rodne grude« zaradi zapoznele naročnine. Hvala vam! Nočem izgubiti tega lepega, domačega lista, drage domače besede in domačih slik naše lepe slovenske zemlje, naših polj, planin in gozdov. Spremlja me na vsakem koraku po tuji zemlji. Slovenska pesem in slovenska beseda mi je v tujini edini up. Vse razkošje tujine se ne more primerjati z našo preprosto, a drago slovensko zemljo. Živim v upanju, da bom še lahko hodil po njej in da jo bom pokazal svoji družini. Prilagam pet dolarjev za naročnino, kar je več, naj bo za tiskovni sklad.

Stanley Mramor

V SLOVENSKEM ZAVETISCU
JE ZELO LEPO
Fontana, Cal., ZDA

Sporočam vam, da sem se preselil iz Pittsburgha v Fontano, Californija. Živim v novem slovenskem zavetišču in mi je zelo všeč. Ljudje so zelo dobri, prijazni in postrežljivi. V Fontoni je krasno podnebje, za stare ljudi še posebno primerno. V bližini je dvorana SNPJ. Radi zahajamo tja, da po domače pokramljamo in zornemo kakšen kozarček. Pošiljajte odlej »Rodno grudo« semkaj. Lepo vas pozdravljam iz doma, ki je kot nalašč za nas stare Slovence.

Martin Mirt
in Elizabet Fortuna,
tajnica zavetišča

ZIVEL SEM V NADI,
DA SE SPET VIDIMO
Detroit 34, Mich., ZDA

Pošiljam vam šest dolarjev za naročnino »Rodne grude« in ne mislite, da sem pozabil. Živel sem namreč v nadi, da se letos spet vidimo in da osebno uredim, a žal, odpovedale so mi noge. Lepe slovenske gore in planine, katere bi tako rad še obhodel, mi bodo samo še v lep, nepozaben spomin. Misli nanje bodo uteha v mojih večernih letih.

Frank Gaber

France Bevk:

KRESNAROČ

Ilustriral Stane Kumar

»In vendar nisem poginil. Videl in doživel sem tudi marsikaj lepega. Da bi ti videl tuja mesta — taka so ko čudež božji. Srečal sem ljudi, ki so več znali in videli, kakor se more tebi sanjati. Z nekaterimi izmed njih sem se bil pobratil. Spal sem na belih rjuhah, napajal se z vinom, si mašil usta s sladkimi jedmi. Naletel sem na krasne hiše, ki so bile prazne brez gospodarja. Lahko bi se bil naselil v njih in si najel hlapcev in dekel. Le miru nisem našel. Prehodil sem mnogo dežela od severa do juga, od vzhoda do zahoda, v soncu in mrazu, v lakoti in izobilju. Ko sem po tolikih letih zagledal prvi hrib, ki sem ga od nekdaj poznal, me je čudno zgrabilo za srce...«

Ivaniševo zdravo oko se je okrenilo od Jureta, da ta ni videl solze, ki mu je zdrknila po licu.

15.

Kadar je Jure bede sanjal, se mu je zdelo, da vidi vilo, ki se je odtrgala od skale in na angelskih perutih plula v dolino. Čez nekaj trenutkov se je znova prikazala nežna ko bela meglica, v naročju je nesla Svetko, ki se je smehljala. In nato je bilo Juretu, kakor da dekle sedi ob njem, se z njim pogovarja in igra... Ni se zganil, kakor da se boji, da razbije svoje sanje; občutek namišljene dekletove bližine ga je sladko spreletel po telesu.

Nekega dne je stal na robu sence, ki je padala od strmega čela gore, in klical v nižavo, kjer se je Ivaniš razgledoval po ovcah, ki so se bile porazgubile v grmičju.

»Ivaniš!«

Možak se je okrenil in pogledal navzgor.

»Ali ni nekdo stopil iz gozda?«

»Eno samo oko imam, pa naj gledam zate, ki imaš dve.«

»Bliže si.«

Res, od gozda se je odtrgala črna pika, tonila med skale, se spet prikazovala in vedno bolj rasla.

»Seveda je nekdo,« je zavpil Ivaniš.

Prihajajoči je bil velik za pastirca, star kakih šestnajst let, v lica bled in v telo suhljat. Imel je bistre oči in dolge noge.

Dospel je, začuden zastrmel v Ivaniša, ki ga še nikoli ni videl, nato se je zleknil v travo in sopesel od upehanosti in vročine ko pes. Čakal je Jureta, ki je pritekel v velikanskih skokih.

»Po kaj si prišel?« se je Jure kisló namrdnil, ko je spoznal Tinačevega kravarja.

»Po ovco,« je mežikal fante.

»Po kakšno ovco?« se je Jure delal neumnega.

»Po Štefučevo. Tinac jo hoče imeti.«

»To mu povej,« se je Jure razburil, »da je ovca zdaj moja in je nikomur ne dam, a najmanj Tinacu.«

»Glej ga,« je rekel kravar, »zdaj vpije name, kakor da terjam ovco zase.«

Jure se je pomiril in skomizgnil z rameni.

»Škoda za pot,« je rekel.

»Morda le ni bila čisto zastoj,« so se fantu poredno svetile oči. »Poglej!« je zavrtel klobuk, za katerim je tičal nageljček.

Jure ni takoj razumel, kaj hoče s tem, a tedaj mu je kravar vrgel cvetico, da mu je priletela v naročje.

»Deklič ti ga pošilja.«

Jure je poduhal cvetico, kakor da mu vonj pove, ali kravar govori resnico ali se samo norčuje.

»Svetka?« je vprašal.

Kravarjev smeh mu je pritrjeval.

»Lažeš!« mu je vrgel Jure.

»Če lažem, mi vrni nagelj!«

Jure si je obdržal cvetico.

»Ali ti je kaj naročila?«

»Tako je dejala, naj ti izročim cvetico in naj ti povem, da bi te rada videla, preden se nagelj posuši in zmane. Nič drugega.«

Jure je občutil tako radost, da bi bil zavriskal. Od nje mu je prehajala omama v dušo in mu mešala razum. Dolgo je iskal primernih besed, ki naj jih sporoči.

»Reci ji, da se bova videla prej, ko bo ta cvetica spremenila barvo in izgubila duh. In peklič naj me vzame, ako jo izgubim.«

»Kaj pa naročaš Tinacu?«

Misel na tega človeka je bila Juretu ko grenka kaplja, ki mu je kanila v radost.

»Tako mu reci, naj sam pride po ovco.«

»Povem mu,« je rekel kravar. »Toda glej, da res ne pride.«

»Pride naj,« je vpil Jure za njim, ki se je bil že spustil navzdol in v nekaj minutah izginil med skalami. »Le naj pride.«

Nato je sedel na kamen in dolgo razmišljal o Svetki, o ovci in o Tinacu. Ivaniš ga je pogledoval.

»Zakaj hoče Tinac imeti ovco?« ga je vprašal.

»Kapomažo je. Ali mi jo more vzeti?«

»Zakaj ne? Tako je zapisano: en del zapuščine svojcem rajnega, drugi del cerkvi, tretji del gosposki, ako si ni Tinac sam polakomnil cele ovce.«

Molčala sta.

»Tinac da je kapomažo?« se je Ivaniš oglasil iz globokih misli. »Saj je še mlad.«

»Pa je trd. Dve leti je starejši od mene.«

Jure ga je gledal. Vnovič se mu je zazdelo, da ve Ivaniš o vaščanih več, kot se njemu sanja.

»Če pride Tinac — kaj boš storil?«

Jure mu ni odgovoril z besedo. Dvignil se je, pobral kamen in ga zalučal navzdol. Ta je odskakoval, butal ob skalovje, kopal zemljo in pesek, žvižgaje udaril v gozde med drevesa in dolgo ni utihnil.

»Ne ubijaj!« je svareče zategnil Ivaniš.

»Nisem rekel, da bi ga ubil,« mu je odvrnil Jure.

»Rekel nisi, pokazal si.«

Fant mu je dolgo strmel v obraz.

»Ali se bojiš za Tinaca?«

»Ne, zanj se ne bojim,« je mož bolešno zagretnil. »Zate mi je.«

V oko mu je legla mehka svetloba, ki jo more vžgati le ljubezen. Jure je ni prezrl. Spomnil se je noči, ko ga je našel stoječega ob svojem ležišču. Kaj je bilo, kar se mu je tedaj rahlo dotaknilo srca?

Zdrznil se je in odšel. Ni se prikazal do večera.

16.

Preden se je nagelj docela posušil, je Jure nekega večera izginil v meglo, ki je ležala pod planino, tekkel kar vprek čez gmajno, senožeti in njive, dokler ni prišel do vasi.

Pri Tinacu so imeli novega psa, ki ga je naskočil, da se mu je le s težavo iztrgal iz zob in pobegnil. Svetko je prebudilo pasje lajanje; slutila je, da je prišel Jure; vstala je in ga iskala pol ure, da ga je slednjič našla ob hudourniku, kjer je sedel na skali in razmišljal, kaj naj stori.

Objela sta se in tedaj je Jure pozabil na psa in na vse težave, božal je njeno glavo, ki mu je prvič ležala v naročju. Razkril ji je tisti del skrivnosti njenega rojstva, ki ga je bil zvedel od Martina in ga sama doslej ni poznala. Jokala sta. Ko si je Svetka obrisala solze, mu je povedala, da ji ni obstanka pri Tinacu. Toda ni mu hotela odkriti, kakšna krivica se ji godi, le po nekaterih njenih besedah je uganil, da Tinacu ni zadosti njegova žena. Tonče ji je rekel, da jo pogazi kot cvetico, ako noče biti njegova; pri tem se je tako strašno zaklel, da čisto gotovo pogubi svojo dušo, ako ne izpolni grožnje.

»Jov!« je zastokal Jure. »Pojdi z menoj na planino! Doslej sem težko živel, poslej bom še teže.«

In ga je pregovorila, da si je to misel izbil iz glave. Bala se je gospodarja, ki bi kot sedmeroglavi zmaj priklestil za njo na planino in jo odvedel. Bala se je tudi ljudi, ki bi jo opljuvali.

»Da te le vidim, pa mi je laže,« mu je rekla. Poslovila sta se.

Jure je razglabljal vso pot na planino; hodil je tako težko, kakor da se mu gora obeša na pete. Ko je dospel ob zori ves poten in raztrgan, se je brez moči sesedel na tnalo, glava mu je pala na prsi.

»Kaj ti je?« ga je Ivaniš začudeno gledal. »Kod si hodil?«

Jure mu ni odgovoril.

17.

Od tistega dne je bil ves spremenjen. Polegal je ali ko omotičen begal po planini; ni našel obstanka ne podnevi ne ponoči.

Ivaniš ga je molče opazoval in spoznal, kaj ga muči. Zapel mu je svojo pesem, ponovil in poudaril nekatera mesta. Jure je bil tako ves v svojih mislih, da ni več slišal Ivaniševih besed.

»Uročili so te,« mu je nekega dne dejal Ivaniš. »Umr! boš.«

Jure ga je pogledal z zmedenimi očmi.

»Še enkrat bi jo rad videl,« je dahnil

»Ha! Ali res že umiraš po nji? Tudi jaz sem nekoč mislil, da bom poginil zaradi dekleta, a bi bil kmalu poginil z njim.«

Besede se Jureta niso prijele.

»Še sanjam ne o nji,« je tožil.

»Že vidim, kakor žival brez uma si. Če ne želiš drugega ko sanje, je to lahka stvar. Vzemi cvetico, ki ti jo bom pokazal, posuši jo na soncu, da se bo drobila. Njen prah potresi pod vzglavje, preden greš spat. Ujemi ptico, ki ima v perutnicah nekaj rdečih peres, in jo zakolji, da ji odteče kri. Potoči jo v polžjo lupinico, ki jo boš našel pod skalama, ki ležita križem druga na drugi. Preden greš spat, si namaži sence s to krvjo in govori besede, ki ti jih bom povedal. Če ti jih povem že zdaj, si jih ne boš zapomnil, ker so bolj zamotane in bolj tuje od latinskih. Če to ponoviš trikrat zapored, boš tretjo noč sanjal in ti bo očito, ali bo dekle kdaj tvoje.«

Jure ni pozabil teh besed. Dobil je cvetico, obračal skale po vsej planini in iskal ptico. Ko je Ivaniš opazil njegovo veselje nad krvjo, je zmajeval z glavo.

Tretjo noč je Jure sanjal...

Bil je za pastirja na planini, ki je bila tako visoko, da se je videlo zgoraj le modro nebo, a spodaj črni prepadi, vse drugo je izginilo očem. V grozi se je zavedel, da je sam, zakaj ovce so mu ušle, ni jih mogel več najti. Na uho mu je prihajalo njihovo bleketanje, zdaj od blizu, zdaj od daleč, zdaj iz prepadov, zdaj iz oblakov. Mučil se je z iskanjem, da mu je kri curljala po obrazu in so poganjale krvave rože iz tal, koder je hodil. Nenadoma je začutil, da se mu premikajo tla pod nogami. Postal je in se ozrl predse. Zagledal je krta, ki je prilezel iz zemlje. Imel je velik rilček in je govoril s človeškim glasom.

»Kaj delaš tod?«

»Ovce iščem. Ali si jih videl?«

»Pri meni so. Kaj mi daš zanje?«

»Vse ti dam, karkoli hočeš,« mu je obljubil Jure.

»Daj mi Svetko.«

»Svetka še ni moja, zato ti je ne morem dati. In če bi tudi bila moja, bi ti je ne dal, pa naj bi trikrat in trikrat izgubil svoje ovce.«

Tedaj se je krt razjezil, se spremenil v volka in planil na pastirja.

Pred Juretom je v hipu zraslo drevo, pognal se je na veje in se rešil volka, ki je begal okrog debla in zavijal od srditosti. Po nebu je priplaval oblak. Ustavil se je ob drevesu in postal bel kot spomladanski sneg. Na njem je sedela Svetka in si v srebrni vodi umivala lase.

»Pridi k meni!« jo je zaprosil Jure.

Deklica nobene ni rekla, zaprla je oči, da bi je ne bilo groza, stopila je z oblakov v vrh drevesa in po vejah do njega.

Tedaj pa so prišli možje, kričali in žagali drevo, da bi prišli do njega, ga pobili in mu vzeli dekle. Tako se je tresel, ko šiba na vodi, a Svetka se mu je nagnila do obraza.

»Saj sem jaz pri tebi, le nič se ne boj,« mu je rekla.

Posekali in požagali so drevo, ki pa ni padlo, obviselo je v zraku, kakor da stoji na dlani božjega čuda in človeške ljubezni.

»Joj,« je začel Jure jokati, ko se je spomnil na izgubljene ovce. »Kaj bo, ako ne poiščem črede? Tepli me bodo in me zaprli v črno temo.«

»Dragi moj, kaj so nama ovce!« je dejala Svetka. »In če jih že moraš imeti in boš umrl zaradi tega, glej, vsaka kapljica moje krvi je ovca.«

Pastir je zgrabil Svetko za belo ročico in ji je prerezal žilo. Prva kaplja krvi je kanila na trato, iz nje je zrasla tako lepa ovca, da se je razveselilo Juretovo srce.

»Joj, prejoj!« je zavpila Svetka. »Kaj si storil? Umoril si me!«

Nagnila je glavo in izdihnila dušico. Drevo pa se je nagnilo in padalo... Jure je širil roke in se s krikom prebudil.

18.

»Hude reči so se ti sanjale,« ga je zarana pozdravil Ivaniš. »Tak obraz imaš, kakor da so ti ga objedle podgane. Pol noči si stokal in se premetaval.«

»Grize me, da moja sestra ali moje dekletke, kakor hočeš, živi pod streho volka.«

»Kako — tvoja sestra ali tvoje dekletke?«

»Ker sva od ene hiše in bi si lahko bila brat in sestra. In si nisva, ker jaz nisem Martinov. In bi si zopet lahko bila, ker tudi ona ni Martinova. In si zopet nisva, ker sva vsak drugega očeta in druge matere.«

Izmed vseh besed je Ivaniš ujel le eno in je ni izpustil.

»Čigav si, če nisi Martinov?«

»Tega ne izveš. Tako si mi tudi ti odgovoril, ko sem te vprašal, od kod si,« mu je odgovoril Jure.

Čez nekaj dni se je Jure nenadoma predramil iz pečila, ki ga je žgalo v prsih.

»Ti znaš čarati, Ivaniš. Ali zmoreš vse?« je vprašal.

»Kar zmorem,« je odgovoril Ivaniš počasi, »ne obračam v hudo, ampak v dobro.«

»Saj ne mislim hudega,« je jeknil Jure.

Ivaniš je uprl vanj svoj pogled, povešena obrv mu je trepetala.

»Dekleta ne pustim več pri volku,« se je zaklinjal Jure. »Če grem v dolino, bom nekaj naredil.«

»Kaj hočeš, te vprašujem,« je Ivaniš viknil ves nejevoljen.

»Hotel bi, da bi mi Svetko zvabil na planino... da bi bila samo moja.« Pri teh besedah je fanta obšla plahost, kakor da je izustil nekaj silno pregrešnega in neumnega.

Ivaniš se je glasno zasmel. Iz smeha je prešel v krohot, da mu je obraz nabrekli, cepetal je z nogami in toliko, da se ni valjal po tleh. Jure ga je gledal nekaj trenutkov, nato sta se mu plahost in začudenje nad Ivaniševim smehom spremenila v srd. Vrgel se je na tla in od ihte s pestmi udrihal po zemlji. Ivaniš se je v trenutku zresnil.

»Vidiš, kakšen si,« je rekel. »Tebe bo to še pogubilo. Tisto žensčino bi rad imel pri sebi in grdo živel z njo?«

»To ni res!«

»Kaj sanjaš o pastirju z ženo? Poroke bi ti ne dovolili, kamnali bi te.«

»In oni?« je zamolklo prihajalo iz Jureta. »In oni se smejo ženiti? Kaj ne smem biti, kakor so drugi?«

»Ne smeš,« mu je rekel Ivaniš mirno, a odločno. »Da veš,« je govoril, kakor da zajema modrost iz svoje preteklosti, »hlapec nikoli ne sme tistega, kar sme gospodar. Kmet je zapeljal gostačo ženo in hčer, ko se je gostač pritožil, je bil še tepen po vrhu. Ko so prišli grofovski, so naredili s kmetovo ženo pred njegovimi očmi isto kot živina, pa si ta še golsniti ni upal. Počakaj, da ti povem! V nekem laškem mestu sem poznal hlapca, ki je mislil tako, kakor misliš ti. Njegov gospod je vzel meč in mu odsekal glavo. Zdaj pa bodi meni enak, je rekel.«

Jure je tako živo videl ta prizor, da je stisnil glavo med ramena. Nato je uprl pogled v dolino in mislil. Dve podobi sta mu neprestano migoteli pred očmi. Dekletov obraz in volčja glava. Bil ju je poln od jutra do večera, od večera do jutra. Zaradi njiju ni mogel pozabiti ne sovraštva ne ljubezni.

»Če bi vedel, da ni grde misli v tebi,« se je nekoč oglasil Ivaniš, »bi ti pomagal. Toda eno mi moraš obljubiti. Da ne boš ničesar storil brez mene, zakaj nočem delati hudega.«

Jure mu je vse obljubil.

»Ne le zdaj, tudi pozneje ne?«

»Nikdar!«

Jure je bil pripravljen iti z njim na vrh pečine in se strmoglaviti v prepad.

»Do kresne noči je šest dni. Dotlej ne jej več kot enkrat na dan. Odženi vsako misel, ki bi se je sramoval, ako bi postala beseda. Šesti dan izveš vse...«

19.

Na koncu Lazen, kjer se stekata oba klanca, je stalo pod bregom korito, v katerega je v enakomernem curku žvrkljala voda. Nad koritom je raslo košato grmovje, ki je v živi skupini senčilo breg in vodo.

Bližal se je večer. Na vrhove gora se je še zme-rom upiralo sonce, a zrak je ležal že po vsej dolini. Iz dehtečih trav, iz žita in iz grmovja je vstajala pesem hrepenenja. Kobilice so čvrčale. Bil je čas kresnic in ivančic, praprotnega semena in gorečih zakladov. Ves dan delo, vso noč sanje v polsnu, razcvetanje bajk in pesmi do jutra. Ta dan se je pred večerom nekdo plazil skozi gozd od debela do debela, nato skozi senožeti. Med nji-

vami se je vlekel malone po trebuhu, nato je ležal dve uri skrit med grmovjem nad koritom in gledal na klanec.

Bil je Jure.

Postal mu je tesno okrog srca, ustnice so mu nehote zašepetale molitev, ki se mu je ustavila sredi najlepše besede. Zgrabil se je za prsi. Na njih je začutil vrečico, v kateri je bil zašil prah skrivnostnih rož. Veroval je v njihovo moč, ker mu je rekel Ivaniš: »Nejeverniku ne bodo pomagale.« In mu je še zabičal: »Varuj se grde misli!« Položil mu je roko na ramo: »Če je ne bo, zamiži in misli nanjo tako vroče, da bo zaživel pred teboj — videl boš, da pride.«

Jure je zamižal. Iz čiste misli na Svetko je vstal njen obraz. Najprej lica in oči, nato postava do nog. Zdelo se mu je, da se mu bliža vsa trepetajoča in da kakor mesečna hodi za njim, kamor jo vodi.

Odprl je oči... Medtem se je bil mrak zgostil, vse stvari so tonile v veliko senco. Tedaj je v resnici zagledal Svetko. Prihajala je pod drevjem, ki je raslo na obeh straneh klanca. Hodila je z rahlo, zibajočo se hojo, kakor da stopa v plesu kola, pogled ji je bil uprt naravnost, kakor da gre za nekim klicem. Leva laket ji je bila pogreznjena v škaf, ki ji je slonel na boku.

Posodo je postavila pod žleb, roki si je uprla ob ledja, oči so ji strmele v breg, v grmovje, v katerem se je oglasil slavec, a je nenadoma utihnil, kakor da ga je nekaj preplašilo.

Jure je sledil vsaki njeni kretnji, slednjemu njenemu pogledu. Ali še ne bo zazvonilo zdravonarjijo? Ali ga bo gledala v oči ves čas zvonjenja? Potem bo njegova...

Listje je zašumelo, veje so se razdelile, iz najbližjega grmovja je stopil Jure; na njegovem obrazu sta se čudno prepletali bolestna resnost in široki smeh. Obhajal ga je občutek negotovosti. Med drevjem je ugledal postavbo človeka, ki je bil, kakor da je zrasel iz nastajajočega mraka. Tinac! Bil je le privid, vendar ga je vsega zdramil.

Zdelo se je, da se je odtrgal od zemlje in splaval čez korito, noge so mu ploskile v blato pred dekle.

»Svetka!« je vzkliknil.

»Ustrašil si me.«

Od iznenadenosti ni vedela, kaj naj mu reče. Jure jo je požiral z očmi.

»Nagelj si mi poslala,« je rekel.

»Ali nisem prav storila?«

»Prav, a bi bila lahko še boljše. Na planino bi bila prišla.«

»Saj ne morem,« je zaječalo dekle. »Saj ne smem.«

»Na planino bi bila prišla,« je ponovil Jure. »Tako bi meni ne bilo treba priti pote.«

»Ko ne smem od doma.«

»Zakaj ne uideš?«

»Ko ne smem, Jure, zakaj me tako mučiš?«

...iz najbližjega grmovja je stopil Jure...

»O tebi sem sanjal in o volku,« je dejal Jure.
»Ali veš, kdo je volk?«

Dekle ga je vprašalo z očmi.

»Volk je Tinac. Požrl bo tebe in mene, ako ne odideš z menoj.«

»Kaj govoriš, Jure? Ali res misliš, da je tak?«

»Uročil te je! Vsa si zanj, nič več ne maraš zame. Toda ne izpustim te!« je planil proti nji.
»Moja boš!«

Svetka se mu je izmaknila in se od strahu zgrabila za glavo.

»O joj, saj jaz nisem kriva, ako me zasleduje!« je zajavkala.

Tedaj je od cerkve, ki je ko bel golobček sedela na gričku, zapel zvon. Zvonilo je zdravomarijo.

»Če nisi kriva, glej me v oči! Glej me tako dolgo, dokler ne utihne zvon! Ostró, trdó; ne umakni pogleda!«

Jure je stal pred njo kakor čarovnik. Vzrav-nala se je in ga je gledala; čutila je, kako veje od njega neka čarovna sila in ji prehaja v vse ude. Trepetala je, občutila je krče, v očeh zaspanec, a v glavi omotico. Juretu so se širile zenice, v njih se je odpirala neznana pokrajina prihodnosti. Svetki je bilo, kakor da stopa iz sebe in prehaja v drugega človeka. Začele so se ji tresti tudi roke, noge so se ji šibile.

Zvon je pel dolgo, dolgo. V mrak, v ugašajočo večerno zarjo, v sence, pod prve zvezde, v večerno tihoto, v strahove, ki so vstajali iz grapá, izpod skal in izza dreves.

Glas zvona je utihnil, medtem je bila Svetka skoraj zaspala. Jure je čutil v sebi bitje dveh src, ki jima je lahko samovoljno odločal usodo.

»Pojdi z menoj!« je rekel skoraj tiho in se nagnil čisto do nje.

Svetka je še omahovala s poslednjo svojo voljo. Trapil jo je strah pred gospodarjem, ki jo gotovo že pogreša in išče okrog voglov.

Juretu ni ušlo njeno omahovanje. Segel je za pas in izvlekel nož. Dvignil ga je nad glavo kot morilec.

»Poglej!« je rekel zamolklo. »Ali svetel nož s teboj, ali kri na nožu brez tebe...«

Po teh besedah je stopil na stezo, ki je vodila mimo korita v breg. Med potjo se je oziral po Svetki, a ni povetil noža.

»Ako se vrnem,« ji je zaklical z brega, »boš moja prvič in zadnjič, a potem nikogar več.«

Svetka je zastokala iz dna duše, se odtrgala od mesta in šla za njim, ki ji je z nožem kazal pot.

20.

Ko sta se dvigala po poljski stezi iznad vasi, se izgubila med javorje in hraste na senožeti, so zagoreli prvi kresovi. Vsi obronki so se svetili, vrhunci gričev so dobili svetle oči, ki so se leske-tale skozi temo, plamenele in pojemale. Veseli krik pastirjev se je razlegal z gore v goro, z brega v

breg. V tihoti večera je bil vse bolj slišen, vse dlje odmevajoč. Oglasila se je pesem, ki je ob plesu kola okoli pojemajočega ognja rasla do zvezd. Po zraku so švigale plamenice, se oddaljevale od ognja, vršele po obronkih ko večče, se zopet pribli-ževale kresu. Črne postave so se dvigale na dolgih palicah, na katerih so za nekaj trenutkov plavale po zraku, skakale skozi plamen, se pozdravljale s smehom in krikom. Nova bajka, ki je pol leta in več čakala na svoje rojstvo, je ta večer pričela pot od ust do ust. Nova pesem je očarala duše.

Jure in Svetka v tistem trenutku še nista občutila čara kresne noči. Bila sta ko gluha in slepa, prisluškovala sta le svoji notranjosti. Pred Svetko je plesal nož, ves čas ni umaknila oči od njega. Spela sta navzgor, vedno više.

Ko sta prišla pod gozd, se je Svetka zgrudila in zajokala od groze in utrujenosti.

»Proč z nožem!« je kriknila. »Bojim se ga.«

Jure je pogledal ostrino; tudi njemu se je za-zdela grozna. Zataknil je nož za pas. Svetka je hlipala z obrazom v dlaneh, telo se ji je potresalo.

Jure je sedel k nji. Poteze na obrazu so se mu omilile, čudna mehkoba mu je objela srce.

Položil ji je roko okoli pasu, ni se branila. Pri-vil se je k nji, občutil toploto njenih lic, mokroto njenih solza. Ni ga zavrnila. Plaval je v blaže-nosti.

Bila sta tiho. Oči so jima strmele v dolino, od koder so se glasili vriski in pesmi. Po travi in med grmovjem so letale modrikaste, rdečkaste in zelenkaste kresnice. Zrak je bil nasičen z vonjem po senu in travi, poseben duh je vel tudi iz gozda. Noč je bila podobna črnemu plašču, ki je bil ves obšit s kresovi.

Jure in Svetka sta bila očarana. Duši sta se jima dvignili ko na perutih. Čez nekaj časa je Svetka dvignila obraz.

»O, kako je lepo!« je vzdihnila.

Besede je še enkrat ponovila in prišla Jureta za roko. Ta je občutil isto ko ona.

»O, da bi imel zrno praprotnega semena!«

»Kaj bi z njim?« ga je vprašala.

»Vse bi izvedel. Nocoj opolnoči bodo govorile vse živali in stvari. O preteklosti in o prihodnosti. O skritih zakladih, o zdravilnih zeliščih, o živi vodi, ki vsakogar osreči. Izkopal bi zaklad, nato bi pobegnila čez devet gora in čez devet voda ter živila v miru.«

»Nocoj gore zakladi,« je Svetka upala, da se to lahko zgodi. »Ali jih ne bova videla?«

»Ako sva nedolžna,« je rekel Jure in gledal dekle, a ji v temi ni mogel razločiti obraza.

Molčala sta nekaj trenutkov.

»Narediva kres,« je dejala Svetka.

»Ne utegneva,« se je zdramil Jure. »Pojdiva!« Šla sta dalje. Svetka je prišla Jureta za roko in mu sledila ko ovčka.

Vodil jo je po stezi, po mahu in po resju, po pesku in trnju, med skalami in med drevesi, po

rižah in skozi goščavo. Hodila sta neprenehoma navkreber, vedno navzgor.

Bila sta tiho. Srci sta jima razbijali, misli so jima snovale.

Zagazila sta v praprot. Jure se je sklonil in si jo je osmukal za srajco.

»Kaj si našel?« ga je vprašala Svetka.

»Praprot,« ji je odgovoril. »Morda je kako zrnice semena vmes.«

Dospela sta na spodnjo planino. Sredi brega nad rupo je na majhnem položiču dogoreval velik kres. Pastirji so bili budni in glasni. Plesali so okrog ognja ko črne pošasti, švigali z gorečimi ogorki po zraku in pisali čudovita znamenja.

»Strah me je,« se je stresla Svetka.

»Ne boj se!« ji je pošepetal Jure.

Pastirji so se zvijali v plesu, ki se je oddaljeval od ognja in se mu znova približeval. Zaklinjali so bese s takim krikom in vikom, da se jim je glas razlegal do gozda nad planino.

Spela sta dalje. Ko sta prišla v bližino gozda, sta zaslišala čudno šumenje. Le za trenutek, že je potihnilo... Bil je veter in ni bil veter. Nekaj mrzlega jima je objelo telesi in ju vsa prešinilo.

Tedaj sta se ozrla in ugledala novo čudo. Kresov ni bilo več, goreli so drugačni ognji. Bili so zakladi, ki to noč gore s tihimi, ne pojemajočimi in ne rastočimi, vedno enako svetlimi plameni. Teh ognjev ne moti noben veter, od njih se ne dvigajo ne iskre ne dim. Svetlorumeni naznanjajo zlate zaklade; beli kažejo, kje leže zakopani zakladi srebra.

Svetka in Jure sta se nehote objela. Pogledi so se jima pasli na plamenih in plamenčkih, ki so se svetili na vseh rebrih, na gričkih, na skalah in v kotanjah, v bližini studencev, nekatero so lizali celo iz dupel stoletnih dreves.

Kdo bi si mogel zapomniti vse tiste kraje, ki so brez imena in nevidni v nočni temi? Ali so blizu ali so daleč? Če bi se naredil dan in bi ugasnili ognji, bi nihče ne vedel, kje so goreli.

Bila sta ko zamaknjena, komaj sta vedela, kaj se z njima godi. Pozabila sta na željo po bogastvu in po mirni deželi sreče za devetimi gorami in devetimi vodami. Preden jima je po prvem začudenju prišla ta misel, se je že zgodilo nekaj drugega.

Drevje je znova zašumelo, zapihal je mraz. Završalo je v zraku, iz doline je priletela jata prikazni. Bili so čarovniki in čarovnice, leteči tisto noč na vrh hriba, ki ga je vrag sam določil za shod. V temi so bili čudno svetli, da jih je bilo mogoče videti in spoznati. Tudi tisti ljudje, ki so bili po naravi lepi, so bili tedaj ostudni. Med njimi so bili gospodje in kmetje, a največ starih žensk, ki so najhuje divjale. Jahale so na črnih bradatih kozlih, nekatere na burklah, na vilah ali na metlah, nosile so mačke in sove na ramah. Tudi take so bile med njimi, ki so jahale lepe fante ali može,

katerim so bile za krstne botre; tisto noč so jih imele v svoji oblasti.

Jure in Svetka sta spoznala Podgrivko, ki je jahala Petrovčevega Tončka in ga tepla z metlico.

»Naglo, naglo!« je prišumela za njo Petričevka. »Hitro, da se gospod hudič ne bo jezil! Pozno je že!« je vpila.

»Zakaj nisi prej šla od doma?« ji je Podgrivka vpila na uho, zakaj v zraku je bil tak šum, da ni bilo mogoče razločiti glasov.

»Mož je preveč pazil name. Pa sem mu položila metlo v posteljo; zdaj misli, da ležim pri njem.«

Babi sta se zakrohotali in izginili nad gozdom, ki se je upogibal v pišu.

Svetka in Jure sta se stisnili k bližnji skali, da bi ju nihče ne opazil, in trepetala od groze. Vsi tisti pa, ki so bili pod pazduho namazani s hudičevno mastjo, so leteli nad njima vsi nakazni, z narobe obrnjeno obleko, ometaje z golimi nogami, na katerih so imeli obute cokle ali so bili bosi.

Ta ježa je trajala le nekaj minut, a Juretu in Svetki se je zdela neznansko dolga. Zadnji se je prikazal Tinac, ki je nosil na plečih staro Jermolko, svojo krstno botro. Hropel je, se zaganjal z rokami in nogami, da bi dohitel čarovnice in ne zamudil hudičevega sestanka.

Ko ga je Svetka zagledala, je zamižala in se oklenila Jureta.

Nato je nastala strahotna tihota. Ko sta naredila prvi korak, ju je objela še večja groza od prejšnje. Stopinja ni imela odmeva. Listje jima ni šumelo pod nogami, dračje se ni lomilo. Noben vetrič ni zapihal, nobena veja ni škrtnila. Jure je le s težavo otipaval pot skozi temo in tišino. Svetka je iskala za njim in se tresla od strahu. Spregovorila sta, a ju je objela še večja groza, ko sta spoznala, da nimata glasu in da ne slišita niti sama sebe. Dospela sta do studenca, ki je vselej glasno pel v peščeno kotanjo. Zdaj ga ni bilo slišati.

Prišla sta iz gozda na plano. Tedaj jima je zopet škrtnil pesek pod nogami, zaslišala sta lastno sapo, lajež lisice, skovikanje čuka.

Hvala Bogu! Jure in Svetka sta se oddahnila. Zdelo se jima je neznano lepo, da sta zopet dobila glas.

»Tiho!« je dejal Jure in posluhnil v glasove živali. Čez nekaj časa je povsíl glavo. »Nimam praprotnega semena.«

»Saj še ni polnoč,« je dahnila Svetka.

Plezala sta med skalami. Svetka je pogledala kvišku in se zdrznila.

»Kaj je tam gori?«

»Planina.«

»Ne. Tam, ali ne vidiš?«

»Peči so. Skala je,« je rekel Jure.

»Ne, žival je,« se ga je oklenila.

Tedaj je zalajal pes in se jima približal.

(Nadaljevanje)

MLADI ROD

A Tale of the Slovene rivers

Once upon a time the biggest Slovene rivers — the Drava, the Sava, and the Soča — decided to vie with each other in streaming seawards and arriving first at the sea next morning. On the eve of their contest the Sava and the Soča fell asleep; but the Drava stole a march on them flowing quietly along. No sooner had the Sava awoke in the morning than she noticed the Drava streaming seawards. Hence she angrily started speeding along. The last to awake was the Soča. Hardly had she got aware of having been outwitted by the Drava and Sava when the Soča thrust, on the opposite side, with might and main through a mountain-chain, flung herself violently along some rocky ravines and — reached the sea before them both.

Un conte des rivières slovènes

Autrefois, les majeures rivières slovènes — la Drava, la Sava et la Soča — décidèrent de concourir l'une avec l'autre pour arriver, le lendemain, la première à la mer. La veille au soir, la Sava et la Soča s'endormirent, mais la Drava se déroba d'elles et se mit à couler paisiblement.

Aussitôt éveillée de bon matin, la Sava s'aperçut de la Drava roulant ses vagues vers la mer. Ainsi, fâchée, elle aussi commença de couler rapidement. Dernière, la Soča s'éveilla: à peine avait-elle découvert la tricherie de la Drava et la Sava qu'elle perça, du côté opposé, à toute force les parois de rocher, se jeta, courroucée, par des ravins rocheux et — atteignit la mer avant ses deux soeurs.

Eine Sage von den slowenischen Flüssen

Die größten slowenischen Flüsse — die Drau, die Save und die Soča — wetteten einst miteinander, wer am nächsten Tag zuerst ins Meer strömen würde. Am Vorabend der Probe schlummerten Save und Soča ein. Doch die Drau stahl sich hinweg und begann alsbald leise dahinzufließen. Als die Save frühmorgens erwachte, sah sie, wie sich die Drau schon meерwärts wälzte. Da geriet sie in Zorn und machte sich selber rasch auf den Weg. Als letzte erwachte die Soča. Kaum merkte sie den Betrug der Drau und Save, als sie schon in der entgegengesetzten Richtung mit aller Macht durch die Gebirgswände stieß, zürnend durch Felsklammen dahinbrauste und — als erste sich in die See ergoß.

Katy Repovš iz Renton, Wash.

Vnuki naročnika Johna Repovša iz Renton, Washington

The grandchildren of our subscriber John Repovš of Renton, Wash.

Katy Fisk, vnukinja naročnice Antonije Škerlj iz Denver, Colo., nas je letos obiskala z materjo in babico

Katy Fisk, a granddaughter of our subscriber Antonija Škerlj from Denver, Colo., has visited us this year with her mother and grandmother

Kaj je vse skusil

Ribničan

Matevž

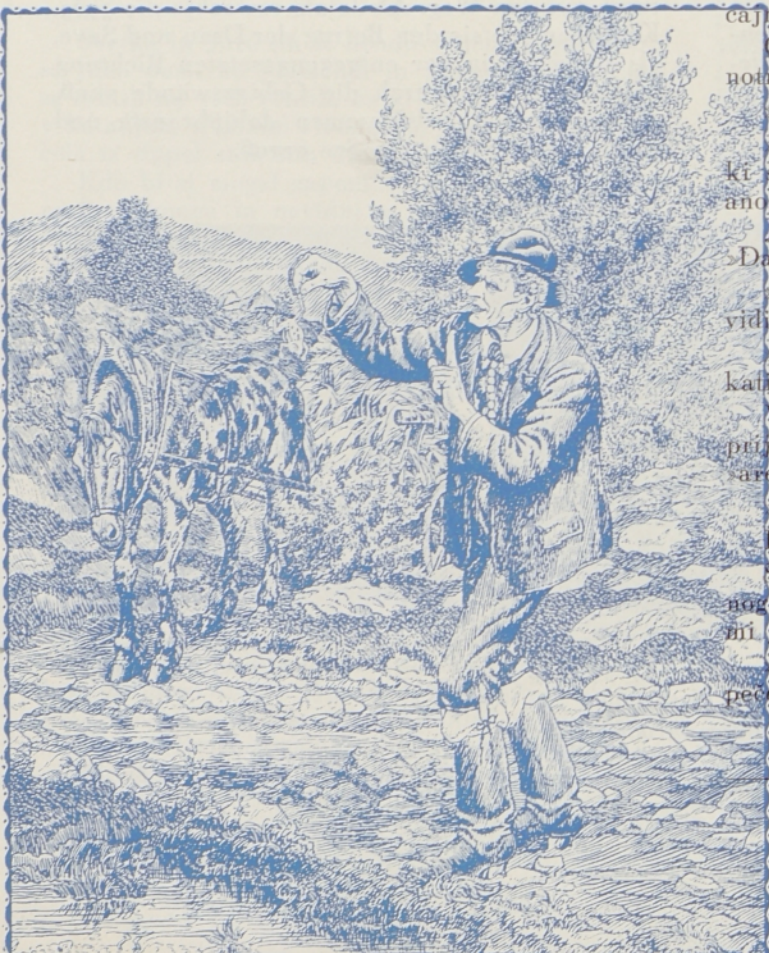
Matevž si je pomagal s kupčijo in ko je imel prihranka nekaj tolarjev, si je kupil konja lisca, da je imel družčino po svojih potih in tovariša pri kupčiji.

Preskusila sta precej sveta in se je rad postavil Matevž, kaj vse sta doživela.

— Vajste, je pravil, kdor malu hodi po svajtu, nič ne vaj; jest pa moj lisec sva pa vre dosti sveta videla in marsikatero grenko požrla.

Enkrat sva z liscem hodila po Istri. Nezaj sva bila namenjena skoz Trst, pa je naju pred lajso kruota ustavilu. Zavpilu je: »Holtberdja!«

»Kruota mi je začela »kvakati...«

Jest sem dejal: »Lonce peljam.«

Pa me naj razumajlu, moral sem ž njim v šišo. Preteto ne bodi! Kaj bo tu? sem si mislil, če mene zaprejo, kaj bo počel lisec!

»Jest lonce peljem, pústite me, gaspud!« sem dejal. Pa zdaj sem bil šele sršena razdražil.

»Vošta vin!« zevpije.

Jest sem pa dejal: »Ne vozim vina ne, le lonce sva prodajala z liscem po Istri, zdaj pa greva skoz Trst damu.«

Netu so mene spústili, so pa lisca zeparli. Ti ubogo kjúse ti, lačnu si, de kumaj gledaš, zdaj so te pa še v kajho dali, — kaku se mi smiliš! Pa kaj bom jest brez lisca doma!

»Gaspud, dajte mi lisca nazaj, če ne bom tako naredil, ki se vam ne zdi!«

»Nu, nu,« je reklu kruota, »mar se vam taku mudi damu?«

»Lejte, kajpek!«

»Pa pajte,« je dejalu kruota. »Samu tu mi še povajte, kaj bi takega naredili, če bi vam ne dali konja?«

»Lejte nu, družega bi si küpil.« —

Tu je bil lisec vesel, da je vendar spet videl Trst. Ali preteta taka vas, ki še kolca najma, da bi lisca privezal nanj!

Lejte nu, sem dejal, ki sem ravno v Trstu, moram vendar kaj küpiti, saj je tukaj vse počajpi.

Grem v štaciúno. Kar ugledam ribnišku sajme notri, zlate ribe je prodajalu.

»Fantek,« sem dejal, »küliku košta taka riba?«

»I, po krajcarji jih prodajam. Naj pa bo, vi, ki ste ribniški rojak, mi boste pa dva dali za ano.«

Je le dobro, če ima človek prijatlje po svajtu. »Dajte mi nu ano! — Kaku se pa tu küha?«

»Precej je kühanu in pečenu, de le ogenj vidi.«

»Fantek, zadel si jo, po potu ne bo časa čakati.«

»Vajste, kumaj sem dočakal, da me je lakot prižela; vzamem zlato ribo, — dejali so, da ji je »arenk« ime, — jo držim proti majscu in pravim:

»Arenk, vidiš ogenj?«

Pa pri tej priči mi je v lüžo palu.

Se zaženem za njim, ga zagrabilim za zadnje noge in mu pokažem še enkrat ogenj. Pa kruota mi je začelu kvakati!

»Kruota, kaj boš kvakalu, saj si kühanu in pečenu, ker si ogenj videlu!«

JUGOAVTO

EXPORT - IMPORT

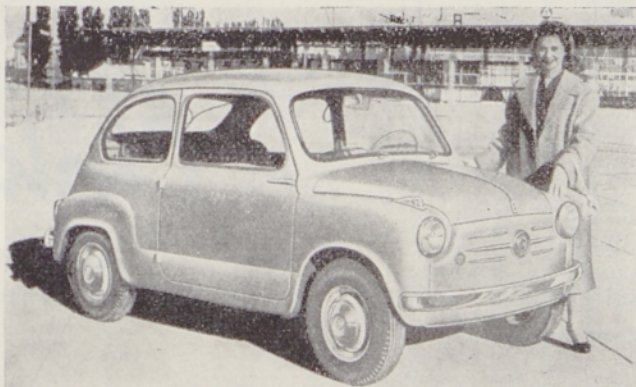
Beograd • POB 424

Družinam
izseljencev
v domovini
dobavljamo
osebne
avtomobile

»ZASTAVA 600«

»ZASTAVA 1100«

na osnovi
vplačila
v dolarjih

»ZASTAVA 600«

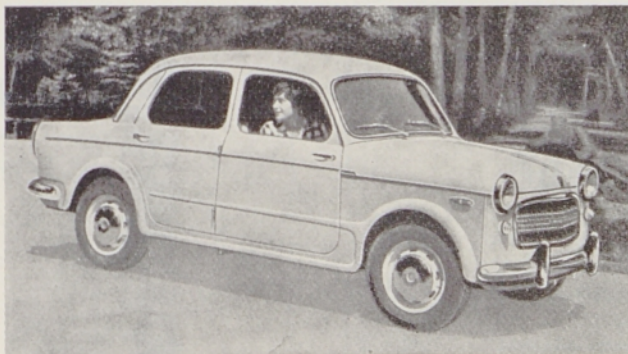
Cene vozil:

»ZASTAVA 600«

USA \$ 885.—

»ZASTAVA 1100«

USA \$ 1790.—

»ZASTAVA 1100«

Dobava takoj!

Nakazila pošljite preko
Jugoslovanske banke
za zunanjo trgovino
Beograd

v korist podjetja
JUGOAVTO

Tek. rač.
101-31-31806-115

Za vse informacije
se obrnite na
JUGOAVTO
export-import
Beograd, POB 424

ali Ljubljana
p. predal 279-IV

Beograd • POB 424

EXPORT - IMPORT

JUGOAVTO

VELETEKSTIL

trgovsko podjetje
s tekstilom na debelo

razpolaga
s popolnim asortimentom
vseh vrst blaga
iz domače proizvodnje
in iz uvoza

Rojakom izseljencem
veljajo naši iskreni pozdravi

Pozdravljamo
vse rojake v Ameriki
in drugod v za nejstvu
ter se priporočamo
vsakomur,
ki pride na izlet
v staro domovino,
da obišče s svojci
in prijatelji

RESTAVRACIJO
Činkole

Ljubljana
POLJANSKA CESTA 21

P

Rojaki - izseljenci!

*Ko pridete v belo Ljubljano,
vas vabimo, da s svojci
in prijatelji obiščete
tudi naš sodobno
urejeni bife
in prijeten vrt hotela
»PARTIZAN«,
ki je nasproti kolodvora*

*Pristna vina, odlična jedila
in solidna postrežba*

Buffet
hotela „Partizan“

Prehrana

Export - Import

Ljubljana
KERSNIKOVA ULICA 2

Veletrgovina
z živili
in kolonialnim
blagom,
delikatesami,
alkoholnimi
in brezalkoholnimi
pijačami

POZDRAVLJAMO VSE ROJAKE-IZSELJENCE

Najlepše novoletno darilo, najlepši pozdrav
iz rojstne domovine za vsakega našega rojaka v tujini bo

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1961

Naročila sprejema
SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Trgovsko podjetje
LJUBLJANA
Celovška 4 b

- ☐ nudi
- ☐ vse vrste
- ☐ drv
- ☐ in premoga
- ☐ ter gradbeni
- ☐ material
- ☐ po
- ☐ konkurenčnih
- ☐ cenah

Kurivoprodaja

TOVARNA ŽELEZNIŠKIH VOZIL

Baris Kidrič

Maribor

izdeluje, obnavlja in popravlja
raznovrstna železniška vozila

Tovarna
je bila zgrajena
leta 1863

Zavod **BOREC** v Ljubljani

Titova 17

izdaja pod vodstvom pisatelja Toneta Seliškarja knjige, ki jih vsi Slovenci z zanimanjem prebirajo. Knjige zavoda »Borec« opisujejo namreč življenje in trpljenje slovenskega naroda za časa narodnoosvobodilne vojne.

Rojakom — izseljencem prav posebno priporočamo naslednje knjige:

PREŽIVELA SEM TABORIŠČE SMRTI

Spomini Slovenke na največje nemško uničevalno taborišče Auschwitz, kjer so hitlerjanci umorili nekaj milijonov ljudi. Cena knjige 1,5 \$.

BOLNICA FRANJA

Dr. Bidovec Franja, ki je vodila to znamenito partizansko bolnišnico, opisuje, kako so zdravili v divji soteski pri Cerknem partizanske ranjence. Cena knjige 0,5 \$.

DNEVNIK PARTIZANA

Hinko Bratož-Oki opisuje od dneva do dneva življenje in borbo slovenskega partizana. Dve knjigi, ki obsegata obdobje od julija 1942 do osvoboditve, staneta 3 \$.

PARTIZANSKA PESMARICA

Obsega 100 partizanskih pesmi z notami. — Cena knjige 1 \$.

MOST

Partizanski roman pisatelja Karla Grabeljska. Dejanje se godi okoli Vrhnike. Cena knjige 1,5 \$.

VIHARNI ČASI

Zbirka spominov, ki so jih napisali partizanski borci sami. Do sedaj sta izšle dve knjigi. Cena vsake knjige 1 \$. (Zbirka se bo nadaljevala.)

NÜRNBERŠKI PROCES

Obsežna knjiga z dokumentarnimi slikami nam odkriva strahotne zločine nemških fašistov, njihovo sojenje in obsodbo. Cena knjige 3,5 \$.

Denar za knjige lahko pošljete v pis-
mu ali pa po banki.

Vse rojake pristrčno pozdravljamo; posebno pa jih pozdravlja glavni urednik naših knjig Tone Seliškar.

Zavod **BOREC** v Ljubljani, Titova 17